

שיעור גובה המזונות הראוי

פסיקת מזונות ריאליים בסכסוכי משפחה
אוריאל אליהו – דיין בית הדין הרבני נתניה

* המאמר פורסם בפסק דין, תיק מספר 1128743/7 ביה"ד האזורי נתניה

לתגובות, הערות, הארות והסברים ניתן לפנות למייל:

oriele@rbc.gov.il

תוכן עניינים

2	..... הקדמה
3	..... פרק א' – סקירה הלכתית כללית
8	..... פרק ב' – סקירת הפסיקה המקובלת בימינו
12	..... פרק ג' – תחשיב עלות המזונות
12	..... הקדמה
13	..... שיערוך המזונות לפי הרגלי צריכה
14	..... פורום קהלת
18	..... הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
25	..... דוגמאות ליישום טבלאות הלמ"ס ופורום קהלת לפי בע"מ 919/15
27	..... רשות המיסים
29	..... בנק ישראל והאוניברסיטה העברית
30	..... פרופסור ווליאם קומונור (קליפורניה)
32	..... פעמונים
34	..... השוואה בין השיטות
37	..... פרק ד' – מסקנות הפרק המעשי
38	..... סיכום ומסקנות
39	..... נספח 1 – לוחות הלמ"ס
42	..... נספח 2 – המחשת הפערים בין בית האם לבית האב לפי הפסיקה המקובלת
46	..... נספח 3 – חישוב לפי רשימת מוצרים
49	..... נספח 4 – המשך פעמונים (הוצאות אחזקת מדור)
51	..... נספח 5 – טבלת השוואה בין השיטות

הקדמה

מאמר זה יעסוק בהערכת עלות גידול ילדים בישראל ע"פ כלים פיננסיים ושיטות מדידה כלכליות מקצועיות. לאחר שתוצגנה שיטות המדידה השונות, יחושבו דמי המזונות הראליים, אותם נכון להטיל על ההורים [בעיקר בהתייחסות לאב], תוך התייחסות לחלוקת זמני השהות בין ההורים.

מאמר זה, הינו איסוף עבודות מחקר שונות, שנעשו במהלך השנים והשוואת התוצאות אליהן הגיעו. בעבודה שלפנינו, נטען כי הערכת עלות גידול ילדים והוצאותיהם, המקובלת בערכאות השיפוט השונות, איננה מבוססת על מחקר מדעי.

כמו כן, נטען כי הערכת ערכאות השיפוט באשר לגובה דמי המזונות, הינה גבוהה בהרבה מהעלות הראלית האמיתית. בעבודה שלפנינו, נביא, לראשונה בישראל, לוחות עלות גידול ילדים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לוחות שעובדו במיוחד במטרה להיות כלי לערכאות השיפוט, הלוחות מעודכנים ל-2020.

בפרק הראשון, ניתן סקירה הלכתית באשר לחיוב דמי המזונות בהיבטיו השונים.

בפרק השני, נסקור את הפרקטיקה שהתקבלה בפסיקה ומקורותיה. [ניתן לדלג על 2 פרקים אלו לחלק המעשי].

בפרק השלישי, נסקור חוות דעת ועבודות מחקר של 6 גופים כלכליים [הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, רשות המיסים, בנק ישראל בשיתוף האוניברסיטה העברית, פורום קהלת, פרופסור קומונור ועמותת פעמונים], ונתייחס גם לוועדת שיפמן ופרופסור גרונאו.

בפרק הרביעי, נסכם את שיטות המדידה והמחקר השונות, ונמליץ על מחשבון איכותי, נח וידידותי, בעזרתו ניתן לחשב בצורה טובה את עלות גידול הילדים ואת שיעור דמי המזונות, שיש לגזור מעלות זו.

בחלק הנספחים נביא את לוחות הלמ"ס לכלל העשירונים וכן את סיווג המוצרים לפי הקטגוריות השונות [נספח 1]. נציג טבלה להמחשת הפערים בין בתי ההורים בעקבות הפסיקה הנהוגה כיום [נספח 2]. כמון כן, נביא דרך נוספת **ונכונה יותר** לחישוב החיוב לצרכים בסיסיים [נספח 3], זאת לנוכח העובדה שכל שיטות המדידה שיובאו במאמר מתייחסות לכלל מוצרי הצריכה והשירותים, כולל מוצרי מותרות רבים. לבסוף נביא טבלה המנסה להמחיש את יישום השיטות השונות [נספח 5].

יש להעיר כי:

1. כל הסכומים המצוינים במאמר זה, הנם סכומי נטו.
2. ככל ולא צוין אחרת, הרי שהוצאות החינוך והוצאות בריאות חריגות (המכונות "מחציות") אינן נכללות בתחשיב ההוצאות.

פרק א' – סקירה הלכתית כללית

נושא חיוב האב במזונות ילדיו הקטינים, הינו אחד מנושאי הליבה בעבודת ערכאות השיפוט לענייני משפחה, ביהמ"ש לענייני משפחה ובתי הדין הרבניים. בתחום זה, קובע החוק, כי כל ערכאות השיפוט בישראל, מחויבות לדון ע"פ הדין העברי, המבוסס על ההלכה המסורה לנו מדור לדור.

ביחס לגדר החיוב במזונות, אם מדין צדקה או חיוב אבסולוטי. וכן רמת החיוב ביחס לגיל הקטינים שאותם האב מחויב לזון ולשאר הנושאים בדיני המזונות נכתבו כבר פסקי דין רבים. בנושאים אלו לא באנו לחדש במסגרת שלפנינו.

אמנם, בכל צורה של חיוב ולפי כל הדעות ובכל הגילאים, הרי כאשר ביה"ד בא לחייב את האב לזון את ילדיו יש בפניו שתי דרכים.

האחת, להאכיל את ילדיו ולספק את צרכיהם **בפועל**, מה שנקרא מזונות 'בעין'. ואילו הדרך השנייה הינה, לשלם סכום כסף עבור מזונות הקטינים, כשבדרך כלל, יחויב האב להעביר את הסכום הזה לאם, בכדי שהיא תקנה מזון ותזון אותם וכן בשאר צרכי הקטינים.

הסכום שהאב חייב להעביר לאם נועד, אך ורק לצרכי הקטינים ולא לצרכיה של האם כלל, שהרי הגרוש אינו חייב במזונות גרושתו. כמבואר במסכת כתובות צ"ז ב', ק"ז ב' ועוד, וכדפסק מרן בשו"ע סימן פ"ב סעיף ו', וזו לשונו:

הגרושה אין לה מזונות, אף על פי שהיא מניקה את בנה, אבל נותן לה יותר על שכרה דברים שהקטן צריך להם, מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בזה; אבל המעוברת, אין לה כלום.

כעת יש לנו לבדוק **מהו שיעור המזונות ושאר צרכים** שהאב חייב לספק לילדיו הקטינים מן הדין, ושיעור זה הוא המחייב את האב, לא פחות [אלא אם הוא עני גמור שא"א לחייב ואכמ"ל בזה], אך, גם לא יותר.

דיין או שופט המחייב את האב, המסוגל לכך, פחות ממה שההלכה מחייבת, יתכן שפוגע בקטינים. אך, המחייב יותר ממה שההלכה מחייבת, ולו בשקל אחד הרי זה גוזל את האב, וכבר ידועים דברי חז"ל שהובאו בטור חושן משפט, הלכות דיינים סימן ח' סעיפים ה'-ו':

ויראה הדיין כאילו חרב מונחת לו על צווארו, וכאילו גיהנם פתוחה לו מתחתיו, וידע את מי הוא דן ולפני מי הוא דן ומי הוא עתיד ליפרע ממנו אם הוא נוטה מקו הדין, שנאמר: אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט, ואומר ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפוטו כי לאלהים. וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו, גורם לשכינה שתסתלק מישראל, וכל דיין שנוטל ממון מזה ונותנו לזה שלא כדין הקדוש ברוך הוא נוטל ממנו נפשות.

דברי חז"ל מחייבים אותנו לגשת לסוגיית הערכת שיעור המזונות בצורה מקצועית ובכובד ראש ראוי, ולבדוק מהו הסכום שנכון, ראוי ואפשר לחייב את האב. זאת, בפרט לנוכח העובדה, שפעמים רבות האב עצמו נשאר מחוסר כל וללא יכולת לכלכל את עצמו בעקבות פסקי הדין של המזונות [עיין נספח 2 – המחשת הפערים בין בית האם ובית האב לפי הפסיקה המקובלת].

ראשית לכל, ישנם 2 סוגים של חיובי מזונות. האחד הינו מזונות אשה שחייב הבעל לזון את אשתו הנשואה, בחיוב זה, קבעו חז"ל כי יש לזון לפי רמת החיים של משפחתו או משפחתה, ולא כפי צרכיה הבסיסיים בלבד, "עולה עמו ואינה יורדת עמו" (כתובות מ"ח א', ס"א א').

וכ"פ מרן השולחן ערוך (אבן העזר, סימן ע', סעיף א'):

כיצד חייב במזונותיה, אוכלת ושותה ממה שהוא אוכל ושותה. ואם כל בני משפחתה רגילים בגדולות, צריך להנהיגה כן, ואם אין כולם רגילים בגדולות, אינו חייב להנהיגה בכך כשאוכלת עמו. (אבל כשאינה אוכלת עמו צריך להנהיגה כדרך שהייתה נוהגת בבית אביה) (טור).

והיינו בעשיר, אבל בעני, **היכול לעמוד בכך**, קצבו חז"ל באופן מדויק את מוצרי המזון והביגוד ואת הכמויות שחייב לתת לאשתו כמבואר במשנה בכתובות ס"ד ב', וכדפסק מרן בשולחן ערוך (שם, סעיף ג):

כמה מזונות פוסקים לאשה, לחם שתי סעודות בכל יום, ופרפראות לאכול בה הפת, ושמן לאכילה ולהדלקת הנר, ומעט יין לשותות, אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין, (ואם הייתה מניקה נותנין לה יין) (טור), ובשבת שלשה סעודות ובשר או דגים, ונותן לה בכל שבת מעה כסף לצרכיה, (ונותנין לה עץ לבשל מאכלה) (הר"ן פ' אף על פי). בד"א, בעני שבישראל אבל אם היה עשיר, הכל לפי עשרו.

וכן קצבו חז"ל בצורה מדויקת את חובתו בכסות אשת וכלי תשמישה, וכדכתב מרן בשולחן ערוך (שם, סימן ע"ג, סעיף א):

כסותה כיצד, חייב ליתן לה בגדים הראויים לה בימות הגשמים ובימות החמה, בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית שבאותה המדינה. ואם באותו מקום אין דרך לצאת אשה לשוק עד שיהיה עליה רדיד החופה את כל גופה, נותן לה רדיד הפחות שבכל הרדידין. (ואשה לא תרגיל עצמה לצאת הרבה, שאין יופי לאשה אלא לישב בזויות ביתה) (טור). ובכלל הכסות, שהוא חייב ליתן לה כלי בית ומדור שהיא יושבת בו. ומה הם כלי בית, מטה מוצעת ומפץ (פ' כעין מחצלת) או מחצלת לישב עליה, וכלי אכילה ושתייה כגון קדרה וקערה וחבית ופך ונר וכוס ובקבוק וכיוצא בהן.

ובחייב המדור כתב שם בשו"ע (סעיף ב):

המדור ששוכר לה, בית של ארבע אמות על ארבע אמות, ותהיה רחבה חוצה לו, ויהיה לו בית הכסא חוץ ממנו.

אלא, שכל זה היינו במזונות אשתו, אבל במזונות ילדיו פסקו הרמב"ם והמחבר, דלעולם אינו חייב **אלא בכדי צרכם** ואפילו הוא עשיר גדול, וז"ל המחבר בסימן ע"ג סעיף ו':

בניו ובנותיו עד בני שש, חייב ליתן להם כסות וכלי תשמיש ומדור, ואינו נותן להם **כפי עשרו, אלא כפי צרכן בלבד**.

וכפי שביאר בחלקת מחוקק (שם ס"ק ו):

דדוקא גבי אשתו דרשינן מקרא דעולה עמו וחייב לכבדה יותר מגופו אבל בניו אם נותן להם כדי צרכן ההכרחי יוצא בזה.

אמנם, יש הרוצים לומר, שדין זה שנותן להם כדי צרכם בלבד נאמר רק במדור וכסות ולא במזונות. ונימוקם עמם, דהא במזונות אם ייתן מעט, הרי שהאמא לא תעמוד על עצמה ותיתן להם משלה, נמצא דלא גרע מ'ארחי פרחי' שחייב ליתן לה מזונות, שתוכל לתת להם ולא תקמץ ממאכלה. וראיה לדבר מלשון הרמב"ם בהלכות אישות פ"ב ה"ל"ד וש"ע סי' ע"א ס"א "כשם שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים", וסבירא להו, שגדר וגובה שיעור מזונות ילדיו הינו בהתאם לעושרו כפי שחייב לאשתו. ואף יש שהגדילו לומר דפסקו כר"ן לחומרא, שמקור החיוב הינו מכח חיובו לאשתו כנ"ל. אמנם, גם לסוברים כן יודו דלאחר הגירושין, שפטור ממזונות אשתו, ודאי שלילדיו חייב מחיוב עצמאי ושונה כשיטת הרא"ש, שאפילו בפנויה וארוסה חייב, ובכה"ג ודאי שחייב **בכדי צרכם בלבד** ולא עדיף חיוב מזונות מדין חיוב כסות ומדור.

ובשו"ת "אגרות משה" ח"א סי' ק"ו חילק בין מזונות וכסות, וכתב שבחייב מזונות לאשתו [בנשואה] יודה הרא"ש, שיש חיוב נוסף כדין 'ארחי פרחי' לזון את ילדיו. וחידש דהיינו במזונות, משא"כ בכסות, הרי לא תיתן האם את כסותה שלה לילד עיי"ש. אמנם, במקום שאינו חייב במזונות האם כגון גרושה או פנויה יודה האג"מ דאינו חייב אלא מכח דעת הרא"ש **וכפי צרכם בלבד**.

אכן, גדולי האחרונים כבר כתבו שהאב חייב, גם בהיות אשתו עמו וגם לאחר הגירושין, רק בכדי צרכם של הקטינים, ולא לפי עשרו ותירצו את דברי הרמב"ם "כשם" וכו' באופנים שונים ואכמ"ל.

וכך כתב בעל ה"חלקת מחוקק" סימן עא ס"ק א':

לא נתבאר אם די שנותן להם במזונות כל דהו או שצריך לזון אותם כשם שהוא זן את אשתו והם עולים עמה וע' בר"ן שכ' שמדין מזונות אמן נגעו בהם היה משמע קצת שצריך לזון אותם במזונות שנותן לאימם אבל להרא"ש בדין הבא על הפנויה ס"ס זה שאע"פ שאינו חייב במזונות שלה חייב הוא במזונות בנו הנולד ממנה משמע קצת שאין הבן נגרר אחר אמו וע' בס"י ע"ג ס"ו גבי כסות ה"ה מזונות ועיין לקמן סי' קי"ד ס"ו.

דהיינו שדין חיוב כדי צרכם, [ובלשון הח"מ - מזונות כל דהו], נכון במזונות כמו בחיוב כסות ומדור, בוודאי לשיטת הרא"ש דאזלינן להלכה כוותיה.

כשם, דבמתחייב לבת אשתו לזונה, אינו חייב לפי כבודו וכבודה, אלא מינימום כמשרה אשתו ע"י שלישי, כך גם בחיוב שחייבוהו חז"ל בילדיו הקטנים.

ומקור הדין והחילוק הינו בתלמוד הירושלמי מסכת כתובות פרק ה' הלכה ו':

דתני אשתו עולה עמו אבל לא יורדת עמו אלמנה ובניה יורדין אבל לא עולין הפועלין עולין אבל לא יורדין הבת לא עולה ולא יורדת.

וכפי שפסקו הרמב"ם הלכות אישות י"ט י"א, והשו"ע סי' קיב ס"ו וז"ל: "אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה, ולבת פוסקין לה דבר המספיק לה בלבד".

ושם ביארו דה"כשם", או בלשונם שם "כדרך שפוסקים", הינו לענין תוקף הגביה ולא לענין שיעור קצבת המזונות.

וכ"פ להדיא בבית שמואל (שם ס"ק א') "ואין זנין אותה לפי עשרו כמ"ש בס"י ע"ג לענין כסות".

וכעין זה פסק ה"מגיד משנה" הלכות אישות פרק י"ג הלכה ו':

ולא האשה בלבד וכו'. זה פשוט שהפרנסה והכסות הרי הן כמזונות וכן הזכירו בגמרא בהרבה מקומות פרנסה בכלל מזונות וכתב רבינו ואינו נותן להם כפי עושרו לפי שלא הזכיר חילוק בין העשיר לעני אלא באשה ופשוט הוא;

בטעם החילוק בין אשתו הנשואה לו לבין ילדיו, ביאר במעשה רוקח הלכות אישות פרק יג הלכה ו, משום שתוקף חיוב מזונות קטנים נמוך מחיובו לאשתו וז"ל:

וגם ידוע שדעת רבינו שמזונות האשה הם מדאורייתא כמ"ש בריש פי"ב והכסות בכלל הפרנסה משא"כ בבניו דאין חיובו מדאורייתא כלל וק"ל.

וכ"פ שו"ת הרשב"ש סימן תק"ב:

ולענין פסיקת מזונות הבת כפי מה שצריכה ולא כפי עשרו. יפה דנת, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות אישות וכן היא בספר אבן העזר וכן הסכים הרב בעל מגיד משנה ז"ל דדוקא באשתו הוא דאמרינן עולה עמו ואינה יורדת.

וכ"פ בשו"ת לב מבין להר"מ בירדוגו סוס"י קל"ח:

מ"מ אינו נותן להם מזונות אלא פחותים כמו משרה אשתו ע"י שלישי ואפילו אם הוא עשיר א"צ ליתן מזונות בניו לפי עושרו אלא כפי עוניו.

ובדינא דחיי (לאוין פ"א, דף פ"ב, טור ג'), לרבנו בעל כנה"ג כתב, דלדעת מהר"ם מרוטנבורג ועוד ראשונים אפשר לדייק שחייב כפי כבודו ועושרו מדין מזונות אשתו כדעת הר"ן, אך מסיק וכותב:

מיהו כיון דנפק מפומיה דהרמב"ם ז"ל דאפילו בבניו ובנותיו הקטנים אינו נותן להם אלא כפי צרכם אע"פ שנראה מכל הנך רבוותא שכתבתי דנותן להם לפי עשרו לענין מעשה אין לנו כח לעשות נגד הרמב"ם חזק דמספיקא לא מפקינן ממונא ותו שהרי אפילו כל הנך רבוותא ז"ל איפשר ליישב דבריהם בדוקא

כדברי הרמב"ם ז"ל וכיון דלא איתמר בפירוש בדבריהם אלא מכללא איתמר והרמב"ם כתב בפירוש דאינו נותן להם אלא לפי צרכם הכי נקיטין.

להלכה פסק בדינא דחיי כרמב"ם, וכתב, דאף לשאר הראשונים דאפשר דפליגי על הרמב"ם דהיינו בהיותה אשתו אבל אם מתה או התגרשה לכו"ע חייב כפי צרכם בלבד וז"ל שם:

ומיהו במזונות הבנות דלאחר מיתה [של האם] מודינא דאינו נותן להם אלא לפי צרכן כיון ראינו תלויין במזונות אשתו אלא מתנאי ב"ר הם ניוזנות ולא מצינו שחילקו בין עשיר לעני אלא דוקא במזונות אשתו והדומה להם.

וע"ע אוצר הפוסקים סי' עא עמ' 106.

וכך כתב הגר"ש ישראלי פד"ר חלק ט עמ' 262-263:

אם כן אין לנו לדון אלא מכוח החיוב של האב לזון את ילדיו. חיוב זה יש לו שני מקורות הלכתיים: א. בסימן ע"ג באה"ע לענין מזון הילדים עד גיל שש. חיוב זה כפי שמפורש שם הוא לא לפי עשרו אלא לפי צרכן בלבד. ואין ביחס לחיוב זה חילוק בין עשיר לעני, ואפילו עשיר ומכובד, אינו חייב ליתן לבניו אלא המספיק להם לפי צרכם (מלשון בית יוסף וב"ח שם), ואין בזה שום מחלוקת ושום דעה המחייבת יותר מזה.

העולה מכל הני רבנותא, שהאב חייב לזון את ילדיו רק בכדי צורכם ולא כפי עושרו והכי הלכתא.

ועתה יש לדייק עוד בדברי הרמב"ם והמחבר שהרי כתבו בלשונם "כדי צרכם" ובסימן פ"ב סעיף ו' כתב "הגרובה אין לה מזונות, אף על פי שהיא מניקה את בנה, אבל נותן לה יותר על שכרה דברים שהקטן צריך להם, מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בזה".

ובילדים מעל גיל 6 כתב שכופין אותו מדין צדקה באיש דאמיד לצדקה נותן "צדקה המספקת להם".

ולבנותיו אחרי מותו, כתב המחבר בסימן קיב ס"ו:

אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה, ולבת פוסקין לה דבר המספיק לה בלבד.

ואילו בבת אשתו כתב שנותן לה כדין המשרה אשתו ע"י שלישי והוא כעני שבישראל.

ויש לשאול, האם כדי צרכם או דבר המספיק להם מקביל ל'משרה אשתו ע"י שלישי', כלומר מזונות הילדים שהאב מחויב בהם, הינם כעני שבישראל או שמא שיעור שונה הוא וא"כ מה הגדרתו.

ואכן בפסקי דין רבניים חלק ט' עמוד 259 העלה הגר"י קאפה ספק זה ולא הכריע, וז"ל:

הרי הלכה מפורשת היא שאין האב חייב לזון את בנו לפי רמתו ובודאי לא לפי רמת אשתו הגרושה, אלא לפי צרכיו (ראה סי' ע"ג ס"ו). ואשר למושג לפי צרכיו אם כעני שבישראל או כבינוני או שבכל זאת יש להתחשב ברמת שני ההורים גם יחד, וההרגל של הבן, אין כאן מקמו.

לעיל הבאנו משו"ת לב מבין שנקט בפשטות ששיעור משרה ע"י שלישי הנאמר בעני שבישראל הוא השיעור המחויב במזונות ילדים גם בעשיר שבישראל וכ"נ מלשון החלקת מחוקק הנ"ל שיעור "כל דהו", ולפ"ז מדובר על שיעור מינימאלי ביותר ואין הבדל בין בת אשתו לבניו ובנותיו.

אמנם, יש שחלקו וסברו, שכדי צורכם הינו שיעור גבוה יותר, דהיינו צרכיהם בהתחשב ברמת הכנסתו של האב. אמנם ברור שלא לפי כבודו ורמת המחיה שלו שזה חיוב באשתו בלבד, אך כן יש לחייב משהו מעבר למזונות עני מינימליים.

ועיין בזה עוד בדברי הגר"מ אליהו זצ"ל בפסקי דין רבניים (חלק ט', עמוד 6-255).

העולה מהנ"ל, שישנה מחלוקת האם מחייבים אותו לזון את ילדיו כפי עניי שבישראל. דהיינו, שמחוייב ברשימת מוצרים סגורה המופיעה בהלכה של 'משרה אשתו ע"י שלישי', והוא מזון עניים בלבד, כך סוברים החלקת מחוקק ושו"ת לב מבין. או שמחייבים אותו כפי צרכי אדם או ילד **בינוני אפילו אם האב עשיר.**

אמנם לכו"ע, כשהוא עצמו משתכר כבינוני או עני לכו"ע לא נחייב אותו לזון מעבר לרמת החיים שלו בעצמו, ואפילו בעשיר, כל שהוא מנהיג את עצמו בצמצום, לכו"ע אין לחייבו ליתן לילדיו מעבר לרמת חייו שלו, ואפילו לא מדין צדקה (במשפטי שמואל מהדו"ב סי' ג אות י').

למעשה, כיום, אדם בינוני הינו אדם המשתכר שכר הצינוני, שעומד כיום על כ 6,500 ₪ נטו, ככל וחובת המזונות מוטלת על האב לבדו. הרי במשק בית בו יש מפרנס אחד שכר זה מקביל לעשירון 1 של משקי הבית (כאשר יש יותר מילד אחד במשפחה).

מעבר לצרכיהם הבסיסיים של הילדים כעניי שבישראל או כבינוני, שבהם הינו מחוייב מן הדין, ראוי לאב שייתן כדין צדקה 'די מחסורו אשר יחסר לו'. **וטוב הדבר מאד, שאת הצרכים האלו ייתן האב בעצמו לילדיו בזמנים שהם אצלו, שידעו להכיר לו טובה ויהיו קשורים אליו, וכפי שמבקשים אבות רבים.**

בבתי הדין נהגו רבים לחייב כפי עושרו וכשם שחייב באשתו, וכתב במשפטי שמואל (מהדו"ב סי' ג אות י') שהוא מדין צדקה 'די מחסורו אשר יחסר לו'. אך, הדברים מתמיהים, שהרי זה נגד כל הפוסקים שכתבו בפירוש שא"א לחייבו, ופשיטא, דגם לדידהו יש לבוא מדיני הצדקה, ולכוף אותו רק באם הינו עשיר ואמיד גדול, וכן לא יותר מחומש נכסיו (ועיין בזה בתשובת הגם שאול סימן כ', ובאריכות רבה בדו"ד באריכות ובטוב טעם בין הגאונים הגרא"א אדרי והגר"צ לוז, תיק 960545/4, בית הדין הרבני האזורי ירושלים). וכ"ש דאין לחייבו יותר ממה שהוא מוציא על צרכיו שלו שהרי לכו"ע אינו חייב לזון את ילדיו ברמה גבוהה משלו. **וכ"כ שם הגרש"ב ורנר שאם הוא מנהיג עצמו בצמצום אפי' שהוא עשיר גדול אין לחייבו לזון בניו ברווח.**

על כל פנים, פשוט הדבר כפי שראינו שרוב ככל הפוסקים לא עלתה על דעתם לחייבו מעבר לכדי צורכם, ופשיטא, דאנן לית לן כח להוציא ממון אפילו במחלוקת שקולה, וכ"ש הכא שהוא כנגד כל הפוסקים ונגד שו"ע ורמב"ם כדכתב בדינא דחיי לעיל.

פרק ב' – סקירת הפסיקה המקובלת בימינו

כל הליך גירושין כולל בתוכו פסיקה בתביעת מזונות ילדי הצדדים¹, ככל וישנם ילדים קטינים. בדרך כלל, האם תובעת את האב לשלם לה עבור הוצאותיה בגידול הקטינים בזמן שהם שוהים אצלה. השלב הבא, הוא הערכת הוצאות האם על צרכי הקטינים לצורך קביעת התשלום אותו יעביר לה האב.

בפסיקה ובפרקטיקה כיום, מקובל לקבוע את עלות ה"צרכים ההכרחיים" של קטין בסכום הנע בין 1,200 ל-1,600 ₪. להלן נסקור מספר פסקי דין יסודיים שניתנו בביהמ"ש המחוזי במסגרת הליכי ערעור.

בבר"ע 1895/02 מביהמ"ש המחוזי בת"א-יפו קבעה השופטת שטופמן בפס"ד תקדימי כי:

הלכה פסוקה היא כי צרכיו ההכרחיים של קטין שאינם דורשים ראיות מפורטות משהם **בידיעה הכללית השיפוטית**, עומדים על סך של 1,150 ₪ ללא הוצאות מדור וללא הוצאות גן.

בעמ"ש 1052/05 קבעה השופטת הנ"ל סך 1,180 ₪ לחודש לקטין.

בעמ"ש 20511-10-10 קובעים השופטים שנלר, ורדי ולבהר-שרון כי:

בהתאם למגמת הפסיקה אף בעת מתן פסק דינו של בית משפט קמא, סכום המזונות ההכרחיים עמד אכן בקירוב לסכום של 1,400 ₪ כפי שקבע בית משפט קמא [ראו למשל אשר סברנו כי אכן יש להגדיל את הסכום שנהג בסך 1,250 ₪ בעמ"ש (ת"א) 1057/09 ש.ת. נ' ד.ג. [פורסם בנבו] (17.10.2010) והתייחסות בבע"מ 8542/10 פלוני נ' פלונית [פורסם בנבו] (29.12.2010) (פיסקה 10) ודברי כב' השופט דרורי ברמ"ש (י-ם) 17808-05-10 פלוני נ' המוסד לביטוח לאומי ירושלים [פורסם בנבו] (8.8.2011).

[כלומר, שלטעמם יש להגדיל את שיעור התשלום המקובל לצרכי הקטין שעמד בפסיקה על סך 1,250 ₪, לסכום של 1,400 ₪].

ובעמ"ש (ת"א) 1057/09 העריך אותו הרכב את הסכום ב 1,900 ₪ לחודש.

בבע"מ 4407/12 מקבלים השופטים עמית, רובינשטיין והנדל את פסיקת ביה"ד הרבני שחייב את האב בסך 5,000 ₪ ל-4 קטינים, בעיקר בגלל דחייה פרוצדורלית של עצם הערעור, ובתוך הדברים כותב השופט עמית באמירת אגב (אוביטר דיקטום):

לאור מסקנה זו איני נדרש לבחון את השלב השני, אך למעלה מן הצורך אומר כי על פניו, הסכום של 5,000 ₪ בצירוף מחצית הוצאות רפואיות שנפסק עבור ארבעת הילדים אמנם נמוך מהסכום המינימלי המקובל לצרכים ההכרחיים, העומד על כ-1,250 ₪ לילד בצירוף הוצאות מדור. עם זאת, פסיקת מזונות למספר ילדים אינה נעשית בדרך של מכפלת סכומי המינימום, וידועה האמרה נַר לְאֶקֶד - נַר לְמֵאָה, או כי לצורך הכנת מרק לאחד יש צורך בחומרים רבים, אך על מנת להאכיל מספר נוסף של אנשים די להוסיף מים (השופט ניצן סילמן בתמ"ש [קריות] 11650/07 פלונית נ' פלוני [לא פורסם, 22.1.2009]). זאת ועוד. במסגרת קביעת המזונות מתחשב בית המשפט גם ברכוש הצדדים, ובמקרה דנן ויתר המשיב על חלקו בדירה לטובת הילדים, מה שמאזן את סכום המזונות הנמוך-יחסית וגם פותר לכאורה את שאלת המדור.

פסקי דין רבים מאד נכתבו ברוח זו, כאשר בבתי הדין הרבניים יש נטייה מסוימת לרף הנמוך של 1,200-1,300 ₪ לחודש, ובפרט כשמדובר על שלושה קטינים ומעלה, ואילו בבתי המשפט לע"מ הרף נע סביב ה-1,500 ₪.

¹ אמנם, כמחצית מהליכי הגירושין מסתיימים בהסכמים המקבלים אישור ותוקף פס"ד בערכאות השיפוט. אך, גובה ההתחייבות של האב, לרוב, נובע ממחשבה מוטעית, שדמי המזונות הנהוגים בפסיקה הינם דמי המזונות המחויבים ע"פ חוק. כך, שהפסיקה משפיעה ישירות גם על הליכי מזונות בהסכמה.

וכך כותב השופט פוגלמן בבע"מ 919/15 המפורסם:

יעקב חייב להעביר לידי רחל מדי חודש תשלום מזונות המכסה לפחות את צרכיהם ההכרחיים של שלושת הילדים. סכום זה מחושב בדרך כלל כך:
1300-1400 ש"ח לכל ילד עבור מזון, ביגוד, ביטוח בריאות חובה, חינוך חובה ושאר צרכים מינימליים בסיסיים (הסכום נחפף באופן חלקי כשמדובר בכמה ילדים), בתוספת כשליש עד מחצית מהסכום שמשלמת רחל עבור שכר דירה ועלויות המדור הנלוות לו.

וממשיך שם בסעיפים 21-22 לפסק הדין ומבהיר כי מדובר על הצרכים ההכרחיים לקיומו של הקטין:

על פי פרשנותו המקובלת של הדין העברי, חובת האב במזונות "מעיקר הדין" – שהיא כאמור החובה החלה בגילאי 0-15, ובכלל זה בגילאי 6-15 – מוגבלת לגדר הצרכים הבסיסיים של הקטין בלבד. מסקנה זו נלמדת מן ההלכה שלפיה האב חייב במזונות אלה "[לא] כפי עשרו אלא כפי צרכן בלבד" (שולחן ערוך, אבן העזר, סימן עג סעיף ו). כלומר, מדובר בחובה ששיעורה אינו נגזר מיכולתו הכלכלית של האב – שאז היקפה צפוי היה להשתנות בהתאם למצבו הכלכלי – אלא נובע מצרכיו המינימליים של כל ילד באשר הוא (שרשבסקי, בעמ' 379-381). בהתאם לכך נפסק כי מדובר בצורכי הקיום ההכרחי ממש:
"מתוך ההלכה, שהחוב הוא לפי צורכי הילד ולא לפי עושרו של האב – דהיינו שהוא שווה לעני ולעשיר, לאביו של בן יחיד ולמרובה ילדים – נלמד, כי כוונתו לצורכי הקיום ההכרחי ממש" (עניין גלבר, בעמ' 20; וראו גם עניין פורטוגו, בעמ' 461; עניין גולדמן, בעמ' 536).

בצד הקביעה כי חיוב המזונות הבלעדי החל על האב מתייחס לגדר הצרכים ההכרחיים ממש, בית משפט זה לא פירט או כימת מהם אותם צרכים ומה שיעור החבות בגינם. כל שנקבע הוא כי "מדובר באותם דברים בסיסיים, שבלעדיהם אין הילד יכול להתקיים ממש" (עניין פורטוגו, בעמ' 461). במרוצת השנים גיבשו הערכאות הדיוניות את גדר הצרכים ההכרחיים המינימליים. כנזכר לעיל, נקבע כי אלה כוללים צרכי מינימום כגון מזון, ביגוד והנעלה בסיסיים, חינוך פורמלי, ביטוח בריאות ותרופות שגרתיות. את כל אלה מקובל לכמת בסכום של כ-1,300-1,400 ש"ח לילד יחיד ... אם מדובר בכמה ילדים במשפחה חופפים חלק מסכום הבסיס כך שהסכום הכולל פוחת ... בנוסף, הצרכים ההכרחיים כוללים גם את חלקם היחסי של הקטינים בעלות המדור של האם הכוללת את שכר הדירה ואת עלויות החזקת הדירה. חלק זה מכומת בדרך כלל בכשליש עד מחצית מן הסכום המשולם על ידי האם...

יש להבהיר כמה הבהרות בסיסיות.

1. הסכום שנקבע בפסיקה כולל בתוכו הוצאות מזון, ביגוד ביטוח בריאות חובה והוצאות רפואיות רגילות, ועל הסכום הזה **מוסיפים הוצאות דיור** (שכר דירה - 30-50% משכ"ד שהאם משלמת וכן דמי אחזקת מדור כגון ארנונה חשמל מים ועד בית וכד'). וכן **מוסיפים הוצאות חינוך והוצאות רפואיות חריגות שאותן נהוג לחייב את ההורים בחלקים שווים או חלוקה יחסית לפי יחס הכנסות ההורים**.
2. סכום זה נקבע **ללא קשר** לזמני השהות של הקטינים אצל כל אחד מהצדדים, כך שבזמני שהות כמעט שווים² כמקובל 6:8 לכל שבועיים האב משלם לאם את הסכומים הנ"ל **ובנוסף לכך** חייב לשאת בעלות מזונותיה והחזקתם אצלו בזמני השהות שנקבעו לו.

ואכן בתי המשפט השונים עמדו על האבסורד שבסעיף 2 והדברים סוכמו בפסק דינו של השופט פוגלמן בבע"מ 919/15 הנ"ל סעיפים 58-65:

ברם, הדין הקיים מעורר קושי ברור במקרים של משמורת פיזית משותפת – תופעה שאליה נחשפה המערכת המשפטית למן ראשית שנות ה-2000 ... על רקע התופעה המסתמנת נשמעו טענות מצד אבות כי חלוקת נטל המזונות האמורה – אשר אינה מביאה בחשבון את חלקם במשמורת הפיזית – אינה הגונה ועולה כדי הפלייתם מחמת מין...

² הערת ד"ר יואב מזא"ה: יש לשים לב כי זמני השהות הינם כמעט שווים לגמרי מבחינת ההוצאות ככל וההבדלים הינם בימי החול בלבד. כך סופי שבוע, חגים וחופשים מתחלקים בשווה.

פסק דין מרכזי בהקשר זה, הוא ע"מ 318/05 אשר נכתב ע"י השופטת וילנר:

מטבע הדברים, במקרים בהם נושא האב באופן ישיר בהוצאות ילדיו הקטינים, יוצא הוא ידי חובת מזונותיו כלפיהם.

הפועל היוצא הינו שכאשר הקטינים נמצאים במשמורת משותפת של שני הוריהם, והאב נושא באופן ישיר בחלק מהוצאות ילדיו הקטינים, על האב לשלם לקטינים במקרה כזה, מזונות מופחתים.

שיעור ההפחתה במזונות האב במקרים של משמורת משותפת, ייעשה בכל מקרה ונסיבותיו תוך איזון ראוי בין מכלול הגורמים לרבות, גובה הכנסות שני ההורים; רמת החיים לה הורגלו הקטינים; צרכי הקטינים ועוד כהנה וכהנה.

ושם בסעיף 15 קבעה השופטת ללא ביסוס סטטיסטי כלכלי או על סמך כלי פיננסי מקצועי כלשהו, כי ההפחתה במצב של זמני שהות שווים תהיה 25% מהסכום המקובל לו היו במשמורתה הבלעדית של האם.

השופט פוגלמן, בבע"מ הנ"ל, מעיר כי אכן, הפסיקה קיבלה ככלל אצבע את ההפחתה של 25% מדמי המזונות המקובלים.

הפחתה זו הוחלה על דמי המזונות ככלל, אך, לא על עלויות המדור ואחזקתו, שנקבעו על 30% עד 50% מהסך שמשלמת האם.

גישה זו יושמה על ידי בתי המשפט בהזדמנויות נוספות (עמ"ש (מחוזי נצ') 41385-03-15 י"ג נ' מ"ג (21.1.2016) [פורסם בנבו]. בקשה ליתן רשות לערער נדחתה (בע"מ 1655/16 פלוני נ' פלוני (10.8.2016) [פורסם בנבו]; עמ"ש (54256-09-14).

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בעמ"ש (מחוזי מר') 25027-02-14 פלוני נ' פלוני (28.12.2014) בפס"ד של השופטות ורדה מרון, מיכל נד"ב ומיכל ברנט, הרחיב את ההפחתה לכדי 50% בזמני שהות שווים.

עוד הוסיפו השופטות, כי לדעתן, גם הוצאות המדור, כולל דמי השכירות ושאר ההוצאות המדור, צריכות להיות מופחתות לכדי 50%, בפרט בהתחשב בעובדה שהאב צריך גם הוא לספק מדור ראוי לקטינים בזמן שהם אצלו.

אשר להוצאות המדור - בענין זה שונה דעתנו מדעתה של כבוד השופטת וילנר בפסק דין פלוני. אמנם הוצאות המדור של האם אינן משתנות עקב המשמורת המשותפת, ואולם אין חולק כי על האב לשכור מדור שיאפשר דיור הולם לקטינות המצויות במשמורתו כמחצית הזמן. נוכח זהות שכרם של הצדדים, אנו קובעות כי השתתפות האב בהוצאות המדור תהא מופחתת ב- 50% מן החיוב הרגיל שעומד על 40% מהוצאות המדור ובאופן שהאב יישא בתשלום סך של 860 ₪ לחודש בגין הוצאות המדור.

גישה שלישית ושונה במקצת, הוצעה על ידי השופט ש' שוחט, מבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בעמ"ש 1180-05-14 (נגד דעתה החולקת של השופטת י' שבח). השופט ש' שוחט סבור אף הוא כי את מרכיב הצרכים ההכרחיים שאינו כולל מדור יש להפחית במחצית (ובדרך כלל במקום 1,400 ש"ח לילד, יש לפסוק 700 ש"ח בלבד) עקב נשיאתו הישירה של האב בהוצאות המזונות ההכרחיים עת הקטינים שוהים עמו. אשר למרכיב המדור, הוסבר כי הדין העברי מחייב את האב בסיפוק מדור אחד בלבד ולכן יוצא האב ידי חובתו זו בכך שמחצית מן המדור מסופק על ידו במישרין עת מלין הוא את ילדיו עמו, והמחצית השנייה משולמת בכסף לאם.

מטעם זה, **את המחצית הנוספת של עלות המדור הנוספת המוטלת על האם יש לראות לא כצורך הכרחי של הקטינים אלא כצורך מדין צדקה, ולכן יש לחלקו בין ההורים בהתאם לדיני הצדקה (שם, פסקה 8).**

השופט פוגלמן בבע"מ הנ"ל מסכם ומעיר את הקושי שעולה בפסיקה המקובלת,

עינינו הרואות: בתי המשפט המחוזיים הכירו בכך שהדין הקיים, המחייב את האב בתשלום מלוא הצרכים ההכרחיים לידי האם גם במקרה של משמורת פיזית משותפת, מעורר קושי ברור.

עד כאן סקירה קצרה ותמציתית של התפתחות הפסיקה בפרקטיקה המקובלת בבתי המשפט ובבתי הדין.

הפסיקה בערכאות השונות של בתי המשפט האזרחיים, התקבלה והתפשטה גם בבתי הדין הרבניים ב-15 השנים האחרונות. בתי הדין הרבניים אימצו את העקרונות המעשיים, שעל פיהם חישבו וכימתו בתי המשפט את עלות צורכי הקטינים, גם אם מבחינת הדין וההלכה עצמם, נחלקו הדיינים על פסיקות בתי המשפט, ובעיקר על פסיקת בג"ץ בבע"מ 919/15, פסיקה המטילה אחריות גם על האם, וממילא מפחיתה מחובת האב, **עצם הפרקטיקה הקובעת את שיעור גובה המזונות ההכרחיים לצורכי הקטין התקבלה ללא עוררין גם ברוב בתי הדין.**

סיכום

בבתי המשפט התקבלה פרקטיקה של פסיקה המשערת את עלות הוצאות הגידול של הילדים.

פרקטיקה זו התקבלה גם בבתי הדין הרבניים ב-15 השנים האחרונות.

כשאנו עוקבים אחר התפתחות הפסיקה, אנו רואים כי הסכומים של דמי המזונות, כמו גם הערכת האחוז, אותו על האב לשלם מההוצאות השוטפות ומדמי המדור ואחזקתו, נקבעו מתוך אומדן שאינו מבוסס על כלים פיננסיים וסטטיסטיים מקצועיים, אלא מבוסס על "ידיעה שיפוטית שאינה צריכה הוכחה".

הדרך הזו התחילה בפסק הדין של השופטת יהודית שטופמן בבר"ע 1895/02 משנת 2002 שצוטט לעיל, ביחס לעלות הצרכים השוטפים, ומשם בפסקי דין רבים שהעלו את הסכום שקבעה שטופמן.

בפסק הדין של השופטת וילנר, בפס"ד 308/05 הוגדרה הפחתה אפשרית, במצב בו זמני השהות ההוריים שווים פחות או יותר, שנאמדה ב 25% ללא ביסוס.

גם בחיוב המדור, לא נבדק כמה הקטינים באמת מוסיפים לאם בהיותם מתגוררים אצלה. לא נלקחה בחשבון העובדה, שבכל מקרה, האם הייתה צריכה לשכור דירה לעצמה לאחר הגירושין, גם אם הקטינים לא היו חיים אצלה כלל. ונקבע כלל שרירותי של חיוב 30% בקטין אחד, 40% בשני קטינים ו-50% בשלושה קטינים.

גם ההפחתה בסך 25-50 אחוז מדמי המדור במשמורת משותפת נעשתה מהבסיס הנ"ל שנקבע זה מכבר.

הנה כי כן, נראה, שהגיע הזמן לתת לאנשי המקצוע בתחומי הכלכלה והסטטיסטיקה לומר את דברם, ולתת לפסיקה המשפטית כלי מדידה בכדי להגיע לפסיקה נכונה.

קיי"ל "אין לדיין אלא מה שעיניו ראות", וכבר ביאר רבנו הגר"א כי דין "אמת לאמיתו". פירושו, כי השופט/הדיין חייב לדעת את האמת, דהיינו ההלכה, ומצד שני לחברה למציאות העומדת לנגד עיניו.

וכך הוא בנידון דידן, ההלכה מחייבת את האב לזון את ילדיו "כדי צרכם", אך, מהם צורכיהם ומהי עלותם, חובה עלינו לבדוק.

לפיכך, חובה מוטלת עלינו לצאת לדרך בה נבדוק מהם באמת צורכי הקטינים.

פרק ג' – תחשיב עלות המזונות

הקדמה

ישנן שתי דרכים ישנן להעריך את צרכי הילדים ועלותם.

הדרך האחת, לבדוק מהם המוצרים שנוהגות משפחות לצרוך, באיזו עלות, ואיזה אחוז מתוך הוצאות אלו הינו לצורכי הילדים, דהיינו מהי עלות גידול הילדים הנהוגה בפועל.

[יש להעיר שאותנו מעניין פלח האוכלוסייה המוציא הוצאות הכרחיות, חיוניות ובסיסיות, דהיינו, **עשירון 1**.

בפועל נבדוק את כלל האוכלוסייה, אך, לחייב אב בכפייה לא נחייב מעבר להוצאה המקובלת בעשירון התחתון.

למעשה, אדם עובד המשתכר שכר חציוני, נחשב ל "אדם בינוני". ולכן, יעניינו אותנו הוצאות עבור גידול ילדים, גם ברמות השכר החציוניות, דהיינו, כ 6,500 ₪ נטו ליחיד (השכר שמחצית מתושבי המדינה מרוויחים פחות ממנו).

הדרך השנייה הינה לבדוק מהם צרכי הקטינים, ללכת בדרכם של חז"ל, ולבנות רשימת מוצרים המתאימה לדור בו אנו חיים, לבדוק את עלותם בשוק, ולחייב את האב לספק אותם או תמורתם.

אמנם, אם נמצא סתירה בין 2 הדרכים, הרי שברור שנצטרך ללכת בדרך השנייה שהיא הנכונה והראויה יותר, שהרי יתכן שאנשים מוציאים פחות מדי, או להיפך, יותר מהנצרך, מכיוון שבדור השפע, האינסטנט והבזבז, אנשים רוכשים גם דברים שאינם נצרכים, אלא מותרות, שוודאי א"א לכפות את האב להעניקם לילדיו, וכך הבהיר לי הגאון הראשל"צ הג"ר משה שלמה עאמר שליט"א [שיחה מוקלטת].

2 הדרכים צריכות זהירות רבה, כי מי אנהנו שנחרוג מרשימת המוצרים שחז"ל קבעו, ונטען שכיום יש להרחיב את רשימת הצרכים ההכרחיים והחיוניים.

דבר **יסודי** נוסף, שחייבים אנו לקחת בחשבון, שישנם מוצרי צריכה שהינם תלויי שהות כגון אוכל, נסיעות וכדו' [להלן: הוצאות תלויות שהות או "יומיות"]. וישנן הוצאות שאינן תלויות שהות באופן מובהק אלא חלקי, לדוגמא, ביגוד והנעלה, גם אם הילדים נמצאים אצל האם אפילו יום אחד בחודש, הם צריכים בגדים וכלי אוכל וכד' [להלן: מוצרים שאינם תלויי שהות או הוצאות "חודשיות"].

אמנם, גם במוצרים שאינם "תלויי שהות" באופן מובהק, ישנה השלכה לזמני השהות, נצטרך למצוא דרך לשקלל את זמני השהות היחסיים אצל כל הורה גם במוצרים אלו.

ובכן הבה ונצא לדרך.

שיערוך המזונות לפי הרגלי צריכה

הרגלי הצריכה כיום משתנים ממשפחה למשפחה ושונים בין המעמדות השונים, הסביבה החברתית, מקום המגורים, המגזר לו שייכת המשפחה ועוד פרמטרים רבים.

נבדוק מהם הרגלי הצריכה של משפחה ממוצעת בישראל, ונדע כמה הינה רגילה להוציא עבור כל ילד, בהתאם לעשירון הסוציו-אקונומי אליו היא שייכת.

מידיעה זו נוכל לגזור את חיוב דמי המזונות, בשעה שההורים נפרדים, ידיעה זו תהיה מגובה בנתונים מספריים, אמפיריים ועדכניים, ולא רק בהשערה הנקבעת ע"י אומדן לא מבוסס.

עלינו לבדוק כיצד אנשים נוהגים בפועל וכמה האדם הממוצע והסביר מוציא עבור החזקת ילדיו.

לשם המחקר שלפנינו, נעזרנו במספר רב של אנשי מקצוע בתחומי הכלכלה והסטטיסטיקה וכן במחקרים של גופים כלכליים, שזהו תחום התמחותם.

אעיר שוב, כי מידע זה, לא בהכרח יכול לחייב את האב לשלם בכפיה את הצרכים המקובלים. זאת, משום שבדור השפע שלנו, אנשים מוציאים הוצאות עבור מוצרי צריכה, הרבה מעבר לצרכים החיוניים וההכרחיים, גם כשהנם חיים ברמות הכנסה נמוכות מאד, ולכן, התוצאות תהיינה, לכל היותר, אינדיקציה לקו העליון של הצריכה. אך, יתכן, **כי בפועל לא ניתן לחייב אלא את החיוני וההכרחי.**

ראשית, פניתי ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: הלמ"ס). בנוסף, נעזרתי בלוחות ומחקרים של רשות המיסים של משרד האוצר, במחקר של בנק ישראל והאוניברסיטה העברית, בעמותת פעמונים, דו"ח ועדת שיפמן, דו"ח ועדת חריס. ובסופו של דבר, השונו את התוצאות, עם מחקר יסודי, שנעשה בשנה האחרונה ע"י פורום קהלת לכלכלה משפט וחברה.

בחלק שלפנינו נציג לוחות וטבלאות שקיבלנו מהגופים הנ"ל, נשווה את התוצאות. וננסה להצביע על הדרך הנכונה ומאוזנת לדעתנו לחישוב דמי המזונות.

תחילה נביא את המחקר של פורום קהלת ולאחר מכן את לוחות הלמ"ס, רשות המיסים, בנק ישראל בשיתוף האוניברסיטה העברית, פרופסור קומונור ופעמונים.

פורום קהלת

חבר פורום קהלת לכלכלה הכלכלן אריאל קרלינסקי, ויו"ר הפורום ד"ר מיכאל שראל (הכלכלן הראשי של משרד האוצר לשעבר)³, קיבלו מהלמ"ס את סקרי הוצאות משק בית, לשנים 2014-2017. אלו סקרים מפורטים, הדוגמים עשרות אלפי משקי בית לאורך שנים, מכל המגזרים ומכל הסקטורים הסוציאקונומיים. הסקרים מהווים מדגם מייצג של משקי הבית במדינת ישראל והינם דוגמים את ההוצאות עבור כלל המוצרים, השירותים והוצאות נוספות (דיור, נופשים, תרבות וכדו').

החוקרים הנ"ל, בדקו מהו אומדן העלות האמיתית של ילד בישראל בכל הגילאים ובכל סוגי המשפחות, המגזרים והמעמדות⁴.

מחקר זה, מתייחס לעבודות בנושא זה שנעשו בישראל ובעולם, בעיקר באוסטרליה, וכן לעבודתו של פרופסור ראובן גרונאו⁵, שהינה הבסיס למסקנות ועדת שיפמן בנושא מזונות ילדים⁶.

בהמשך למחקר המגדיר את העלות ה**החודשית** של גידול הילדים, נעשתה עבודת מחקר בשיתוף עם ד"ר יואב מזא"ה, המאפשרת לחלק בצורה נכונה את העלויות בין ההורים⁷.

למעשה, הן מתודת המחקר המקובלת על גרונאו והן זו המקובלת על ד"ר שראל, הינה השוואה בין משפחות באותה רמת חיים חומרית, עם ובלי ילדים. וזאת ע"מ להבין כמה הורים צריכים להוסיף על הוצאות משק הבית, כאשר מתווספים ילדים למשק הבית, באופן שרמת החיים החומרית תשמר, התוצאה משקפת את הסכום, שיש לאמוד כתוספת השולית שהילד "עולה" להורים.

הדרך המקובלת בעולם, הינה שיטה כלכלית-סטטיסטית הנקראת Iso-prop להגדרת "רמת חיים חומרית-כלכלית". וזאת ע"י הגדרת סל מוצרים בסיסי, וככל שאחוז ההוצאה על המוצרים הבסיסיים, מכלל הוצאות משק הבית, הינו גבוה יותר, הרי שרמת החיים החומרית המוגדרת הינה נמוכה יותר. וככל שהמשפחה הספציפית, מוציאה, באופן יחסי, יותר על מוצרים שאינם בסל הבסיס, הרי שרמת החיים החומרית שלה נחשבת גבוהה יותר.

[לדוגמא, משפחה שמוציאה על מזון 70 אחוז מסך ההוצאות, הרי שלשאר מוצרי הצריכה והשירותים נשאר לה פחות כסף פנוי, והיא תחיה ברמה נמוכה יותר. לעומת משפחה שאחוז ההוצאה על מזון הינו נמוך, ואילו על מוצרי צריכה ופנאי יכולה להוציא אחוז גבוה יותר. ההשוואה נעשית בין משפחות עם ובלי ילדים, בעלות אותו אחוז הוצאה עבור מוצרי בסיס].

מחקרים אלו הינם כלכליים טהורים, ואינם מתחשבים בכך שאין בהכרח קורלציה מוחלטת בין איכות חיים חומרית לאיכות חיים רגשית ורוחנית.

ההבדל היסודי בין גרונאו לקרלינסקי ושראל הינו בהגדרת סל המוצרים הבסיסי.

בעוד גרונאו, כפי הנראה, בנה את הסל הבסיסי בהסתמך על השיטה האוסטרלית, שקובעת באופן שרירותי, מהם מוצרים בסיסיים. הרי שקרלינסקי ושראל פיתחו שיטה אמפירית, המתבססת על מחקר מאות מוצרים, שירותים והרגלי

³ ד"ר מיכאל שראל כיהן עד אפריל 2014 ככלכלן הראשי והמונה על הכנסות המדינה, מחקר וקשרים בינלאומיים. קיבל תואר דוקטור מאוניברסיטת הרווארד. שראל עבד עבור הבנק העולמי, קרן המטבע הבינלאומית, מחלקת המחקר בבנק ישראל, עמד בראש אגף המחקר במשרד האוצר ובראש אגף כלכלה ומחקר בקבוצת הראל. ראו עוד, ויקיפדיה: מיכאל שראל ואתר הבית של פורום קהלת.

⁴ אריאל קרלינסקי ומיכאל שראל, "אמידת עלות גידול הילדים בישראל", פורסם ברבעון לכלכלה, ספטמבר/דצמבר 2019.

⁵ ראובן גרונאו הוא פרופסור לכלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים, המתמחה במיוחד בנושא שוק העבודה. עמד בראש ועדות ציבוריות אחדות הקרויות על שמו, משנת 2013 הוא עומד בראש המועצה הציבורית לסטטיסטיקה. ראו עוד, ויקיפדיה: ראובן גרונאו.

⁶ המסקנות הוגשו בחשוון התשע"ג (אוקטובר 2012) לשר המשפטים, פרופ' יעקב נאמן, במסמך הנקרא "דוח הוועדה לבחינת נושא מזונות הילדים בישראל" או "דוח שיפמן".

⁷ אריאל קרלינסקי, מיכאל שראל ויואב מזא"ה (30/09/2020), "קביעת דמי מזונות וחלוקתם בין ההורים", [טיטה – טרם פורסם].

הצריכה שלהם. בכלל משקי הבית בישראל ולאורך תקופת זמן ממושכת, והגיעו לנוסחה מתמטית המגדירה מהו מוצר בסיסי [אחד ההבדלים הינו מוצר הדיור, אצל גרונאו סעיף הדיור אינו בסל הבסיסי ואצלם הינו חלק מהסל הבסיסי⁸].

לאחר שהוגדר כיצד מודדים רמת חיים חומרית, ניתן היה להשוות את ההוצאות לצריכה של משקי בית באותה רמת צריכה, [כלומר אותו **יחס באחוזים** בין ההוצאה על הסל הבסיסי לסך ההוצאות], ולהשוות בצורה אמפירית בין משקי בית בלי ועם ילדים, ולזהות מהי עלות הגידול של כל ילד למשקי בית **באותה** קבוצה כלכלית.

בשלב שני, פיתחו קרלינסקי ושראל משוואות סטטיסטיות המאפשרות להגדיר עלות של כל ילד **בפני עצמו**, דהיינו מהי עלותו של הילד הראשון, ובכמה ההוצאות גדלות עם הילד השני והשלישי וכן הלאה, מסד הנתונים מאפשר להגדיר הוצאות עד 5 ילדים, משום שמעבר לכך אין מובהקות סטטיסטית מספקת מבחינה מדעית.

במחקרם החשוב והיסודי השוו קרלינסקי ושראל את התוצאות שלהם לעומת תוצאות שיטתו של גרונאו [כמובן עם ההתאמות הנדרשות לסקרים העדכניים של 2017].

לשיטה שלהם הם קראו "רמת חיים - הגדרה לפי גמישויות" ולשיטה של גרונאו קראו "רמת חיים - הגדרה מסורתית". בפגישה שערכנו יחד עם ד"ר מיכאל שראל, ד"ר יואב מזא"ה ואריאל קרלינסקי, הם הסבירו את יתרונות שיטתם. וכמו כן, טענו שהגדרה לפי שיטת הגמישויות הינה יותר מדעית ומדויקת מההגדרה של גרונאו.

ואכן, בשיחה שקיימתי עם פרופסור גרונאו עצמו, ב-25/8/20 אישר לי פרופסור גרונאו שד"ר שראל שיכלל את המודל שלו. ובנוסף לכך, הנתונים שקרלינסקי ושראל השתמשו בהם הינם מעודכנים יותר, והינם מותאמים יותר להרגלי הצריכה כיום. לפיכך, כפי הנראה, גם לדעתו נכון יותר להשתמש בתוצאות מחקרם של קרלינסקי ושראל, ולא בלוחות שהוא בנה בדו"ח שיפמן.

במאמרם מציבים קרלינסקי ושראל את החישובים לפי שתי השיטות. אך, מכיוון שהמתודיקה הינה דומה, ושיטת קרלינסקי ושראל הינה שיכלול ופיתוח מקצועי יותר לשיטת גרונאו, **נראה שיש לקבל את שיטת הגמישויות למדידת עלות גידול הילדים.**

בנוסף לכך, השוואת הסכומים שעולים מהמחקרים הנוספים שהבאנו, בעיקר מבנק ישראל ורשות המיסים, מתאימים יותר לשיטת הגמישויות, לפיכך, אנו לא נביא את שיטת גרונאו ונשתמש רק בשיטתו של ד"ר שראל, שהינה מדויקת יותר והינה שיכלול של המודל האוסטרלי בו השתמש פרופ' גרונאו.

אמנם מי שירצה לחייב לפי שיטתו של גרונאו יוכל למצוא הן את הערכת העלות החודשית והן את דמי המזונות הנגזרים משיטה זו במחשבון שנביא בהמשך.

יש לשים לב שהסכומים בטבלה כוללים את כל ההוצאות הצפויות, הן הקבועות והן החריגות, הן תלויות השהות והן שאינן תלויות בזמני שהות, מזון, ביגוד, מוצרי צריכה ופנאי, מדור, מוצרי בית וריהוט, אחזקת מדור, חינוך, רפואה, נופשים ועוד ועוד.

⁸ באופן פשוטני, שיטת המדידה הינה כזו שכל מוצר שההוצאה עליו באופן יחסי גדלה ביחס של 75% ומטה לעומת הגדלת הצריכה הכללית יוגדר כמוצר בסיסי.

לוח מספר 1א) – עלות גידול ילד, קרלינסקי ושראל.

ההוצאה פר-ילד לילדים קטנים (מתחת לגיל 10) לפי הכנסה נטו והגדרת רמת חיים					
רמת חיים: הגדרה לפי גמישויות					
מספר ילדים [הוצאה ממוצעת פר-ילד]	ילד אחד	שני ילדים	שלושה ילדים	ארבעה ילדים	הכנסה חודשית נטו למשק בית
					5,000
7,500	899	814	747	692	
10,000	1,036	938	861	798	
15,000	1,285	1,163	1,067	990	
20,000	1,513	1,369	1,257	1,165	
25,000	1,727	1,563	1,434	1,330	
30,000	1,932	1,749	1,605	1,488	
40,000	2,322	2,101	1,928	1,788	
50,000	2,693	2,438	2,237	2,074	
100,000	4,415	3,997	3,667	3,400	

נתבונן בסכומים אליהם הגיעו קרלינסקי ושראל, ניווכח לראות שהעשירון הראשון מוציא על ילד ראשון כ-745 ש"ח לחודש מלא, כולל כל ההוצאות מכל מין שהוא (כלומר, כולל דיור, אחזקת מדור, חינוך וחריגות), ואילו בעשירון הרביעי ההוצאה הינה 1,285 ש"ח לחודש לילד הראשון, בשני ילדים הסכום הינו 675 ש"ח לילד או 1,163 ש"ח בהתאמה.

דמי מזונות – קרלינסקי, ישראל ומזא"ה

לאור המחקר הראשון, פיתחו קרלינסקי וד"ר ישראל אלגוריתמים ונוסחאות, ע"מ לחשב את העלות המוטלת על כל הורה, לפי זמני השהות היחסיים, ומחישובים אלו לגזור את דמי המזונות.

בטיטת מאמרם "קביעת דמי מזונות וחלוקתם בין ההורים", מובאים העקרונות לחלוקת עלות גידול הילדים בין ההורים, לפי יחס זמני השהות ויחסי הכנסות.

בעקבות העקרונות, הנוסחאות והמשוואות שבמחקר, בנו קרלינסקי ושראל מחשבון לחישוב עלות ההוצאה לגידול ילדים ועלות דמי המזונות להעברה מהורה להורה.

קרלינסקי ושראל מצאו כי עלות גידול ילד מעל גיל 10, הינה כמעט פי שנים מעלות גידול ילד מתחת לגיל 10, אך בפועל ביחס להעברת דמי מזונות הפער הינו 25-30%.

הם חילקו את ההוצאות ל-3 קטגוריות, משתנות (תלויות שהות), שונות ומדור (תלויות שהות באופן חלקי), אחרות (חריגות, חינוך ובריאות ושאר הוצאות שאינן חודשיות שוטפות).

מחשבון דמי המזונות בנוי, באופן שמחלק בין ההורים את ההוצאות, לפי יחס זמני השהות ויחס ההכנסות של ההורים, ומתאים לבע"מ 919/15, ככל ומבוקש להטיל את החיוב על האב לבדו, גם בזמן שהיית הקטינים אצל האם, הרי שיש להציב במחשבון בהכנסתו של הורה א' (אמא) את הספרה 0 [קרלינסקי].

להלן מחשבון דמי מזונות, <https://kohelet.org.il/> מחשבון-דמי-מזונות.

לוח מספר 1(ב) – דמי מזונות בעשירון 1⁹ (לפי פורום קהלת)

ילד 1 – הכנסות נטו עד 5,616 ₪ למשק בית, 2 ילדים – 7,488 ₪ למ"ב, 3 ילדים – עד 9,360 ₪ למ"ב וכן הלאה.

ממוצע לילד	שלושה ילדים	ממוצע לילד	שני ילדים	ילד אחד	ילדים בגיל 0-10
504	1,511	518	1,037	531	משתנות (תלוי שהות)
230	689	218	436	202	שוונות ומדור
733	2,200	736	1,473	733	סך עלות חודשית לחודש מלא כולל מדור
<u>411</u>	<u>1,232</u>	<u>413</u>	<u>827</u>	<u>411</u>	הוצאות האם כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
322	968	323	646	312	הוצאות האב בעין כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%

*הסכומים המסומנים בקו הינם 'דמי המזונות', מהם יש לקזז את קצבת הילדים או כל סיוע אחר.
*בממוצע רב גילאי (0-18) יש להוסיף 25-30% לסכומים שבטבלה.

⁹ הכנסה נטו לנפש – עד 1,872 ₪. החישוב הינו, (זוג ההורים) + (מספר הילדים) = (סך הנפשות), מחלקים את ההכנסה בסך הנפשות והתוצאה מגדירה את העשירון.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

בדצמבר 2018 פניתי ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה ע"מ שיספקו לנו נתונים סטטיסטיים ביחס להוצאות המקובלות, המשקפות את עלות גידול הילדים.

לאחר עבודת מחקר שארכה כשנה וחצי, קיבלנו מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את הלוחות המשערכים את עלות גידול הילדים, והינם מפורסמים לראשונה במסגרת זו¹⁰.

הלוחות מחולקים לעשירונים ולמיקומו המספרי של הילד במשפחה.

לוח אחד נותן תוצאות של ממוצע רב גילאי (0-18), ולוח אחד נותן תוצאות ממוצעות של קטני קטנים (0-6).

יש להבהיר, כי התוצאות כוללות את כלל הצריכה של כל מוצרי הצריכה הנדגמים¹¹, דהיינו, כל המוצרים הקיימים שמשפחה כלשהי צורכת, כולל דיור (שכר דירה או דירה בבעלות) ואחזקת מדור על כלל מרכיביה (ארנונה ועד בית חשמל גז מים, עוזרת בית, סיוד שיפוצים וכו'), כלל הוצאות מזון, הלבשה הנעלה, משחקים, שעונים, תיקים ותכשיטים, תספורת וקוסמטיקה ועוד, תקשורת, מחשבים ואינטרנט, פלאפונים, משחקי מחשב, רכב (רכישת רכב, ביטוחים וטסטים, תיקונים, דלק ושאר הוצאות רכב, תחבורה ציבורית ומוניות), בריאות ורפואה (לא כולל הוצאות חריגות, טיפולי שיניים, משקפיים ניתוחים ואסתטיקה), מוצרים בני קיימא (כולל ריהוט, מוצרי חשמל וכדומה), מתנות, תרומות מיסי ארגון וכדומה).

יש לשים לב, כי ישנם הוצאות שאינן תלויות בזמני השהות, יש הוצאות שהינן תלויות שהות באופן קוהרנטי יותר, וישנן הוצאות המושפעות מזמני השהות השונים, אך, אינן נגזרות אך ורק מזמני השהות.

בלוחות הלמ"ס הוגדרו 3 קטגוריות, וזאת ע"פ בקשת משרד המשפטים:

1. מוצרים תלויי שהות מובהקים (יומיים).
2. מוצרים שאינם תלויי שהות מובהקים (חלוקה יחסית קרובה לזמני השהות ולא חלוקה יומית).
3. מדור.

כפי שאפשר לראות, משקי בית בשלושת העשירונים הנמוכים, מוציאים הרבה מעבר ליכולת הכלכלית האמיתית שלהם, ונמצאים בגירעון קבוע הולך ומצטבר, דבר המצריך הדרכה נכונה ע"מ להתאזן. ניתוח הרגלי הצריכה של כלל העשירונים, ואפילו של העשירונים הנמוכים, מעלה כי הצריכה בפועל, שתשתקף בנתונים שנביא בהמשך, הינה **צריכת יתר**, במובן שכלולים בה הרבה מאד מוצרי מותרות, עובדה זו חובה לקחת בחשבון בבואנו לחייב ולכפות את האב להוציא עבור ילדיו¹².

¹⁰ בתחילה ניסינו להשתמש בלוחות הקיימים כבר בידי הלמ"ס, ומשהתברר, שמעולם לא נעשתה בדיקה יסודית, המצליחה לבודד את התוספת השולית והראלית עבור כל ילד, הרי, שלבקשתי הסכימה המחלקה למיקרו כלכלה, האחראית על כל סקרי ההוצאות של משקי הבית בישראל, לבנות לוח הנתון את הסכומים אותם מוציאים הורים בעבור הוצאות הילדים.

עיבוד הנתונים הנדרש ארך כשנה וחצי, במהלך הזמן נוצר קשר גם בין משרד המשפטים ללמ"ס, ומונתה נציגה ממשרד המשפטים שהביאה את העמדה של משרד המשפטים.

לאחר שהלוחות הסופיים נבנו, התעוררה דרישה חד משמעית במחלקה ליעוץ וחקיקה של משרד המשפטים, שלא לפרסם את התוצאות, בטענה שהתוצאות 'רגישות', ושיש ללבן את ההשלכות שלהם בפורומים פנימיים בטרם יפורסמו לציבור.

לצד הרב, דרישה זו בלמה את הדרישה שלנו לפרסום התוצאות באופן רשמי בהתאם לחוק חופש מידע ולפקודת הלמ"ס. ומצד שני, הובהר לנו ע"י הלמ"ס, כי הלוחות, שאנחנו מפרסמים לראשונה במאמר זה, הינם הלוחות המעודכנים לשנת 2020, וניתן להשתמש בהם לצורכי פסיקת דמי המזונות.

¹¹ [לוח 1.1 בפרסומי הלמ"ס](#).

¹² לדעתי, ראוי היה שהדיין או השופט ימליץ לאב ולאם לכלכל עצמם בצורה מותאמת ליכולת הפיננסית שלהם, וק"ו בן בנו של ק"ו, שאסור לחייב את האב להוציא ולבזבז על ילדיו מעבר ליכולת האמיתית שלו, מה שלצדדי נעשה דבר יום ביומו, דבר היוצר חובות ענק של מזונות לא משולמים, וזאת מפני שחייבי המזונות גבוהים הרבה מעבר לעלות האמיתית של הילד.

כאמור לעיל, מקובל בפסיקה להניח כי כאשר הקטין מתגורר ב-2 בתים, העלויות גדלות, שהרי ישנם מוצרים שצריך להחזיק ב-2 הבתים, כמו פיג'מה, מחשב, מצעים וכדומה. לפיכך, נהגו להוסיף 25% על העלות החודשית של הקטין בתא משפחתי אחד, בכדי לאפשר מוצרים כפולים בשני הבתים.

אמנם, בקשתי מהלמ"ס הייתה לדעת כמה מוציא משק בית עם 2 הורים על כל ילד. אך, בפועל הלווחות משקפים יחס מקדם של 1.25 נפש סטנדרטית¹³, שממנו נגזרת התוספת השולית של הילד, ולא יחס של מקדם 1 נפש סטנדרטית, דבר המטה את המספרים בלווחות הלמ"ס ב-25% כלפי מעלה. כך, שהמספרים שלקמן הינם גבוהים ב-25% מהעלות הריאלית של ילדים במשק בית עם 2 הורים והינם מגלמים את העלות הנוספת עבור מגורים ב-2 בתים.

לאור הנ"ל, לווחות הלמ"ס ישקפו גם את העלויות הכפולות (בשני הבתים), למעט עלויות המדור, אותם יש להכפיל בכדי לדעת מהי התוספת עבור הקטין הן אצל האב והן אצל האם.

יתכן שהתוצאות והמספרים האמיתיים שהגיעו אליהם אנשי המקצוע, לא יתקבלו בברכה, בזמן שהפסיקה התרגלה לשבלונה מסוימת, והקונספציה כבר מושרשת בנוהג שהתקבל בפסיקה¹⁴.

להלן לווחות הלמ"ס לשני העשירונים הראשונים למשפחה המונה עד 5 ילדים¹⁵ [הלווחות המלאים יובאו בנספח 1].

נציין שוב, כי הסכומים דלהלן, כוללים את כל ההוצאות הקיימות ועלות גידול הילדים, כולל מזון, הלבשה, מדור, אחזקת מדור ריהוט, מוצרי חשמל, הוצאות רכב ותקשורת וכדומה, למעט חינוך, נופש והוצאות בריאות חריגות.

לווח מספר 2(א)¹⁶ - הוצאות לחודש מלא עבור ילדים גיל 0-6 - עשירון 1-2.

הוצאות ילד 0-5					לחודש
עשירון ראשון:					הכנסות כספיות נטו לנפש עד 1,872 ₪
	1	2	3	4	5
מספר ילדים 0-5 לפי מיקום					
תלוי שהות	331	271	234	208	189
לא תלוי שהות	309	247	209	183	164
מדור	281	223	188	164	146
סה"כ עלות	922	741	631	555	499
עשירון שני					הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-1,872 עד 2,785 ₪
	1	2	3	4	5
מספר ילדים 0-5 לפי מיקום					
תלוי שהות	371	304	262	233	212
לא תלוי שהות	616	491	416	364	326
מדור	319	253	213	186	166
סה"כ עלות	1,305	1,048	891	783	704

¹³ כאשר יש נפש אחת בבית העלויות שלה גבוהות באופן יחסי, ונהוג להתייחס לנפש הראשונה כ-1.25 נפש, הנפש הבוגרת השנייה מעלה את ההוצאות בעוד 0.75 נפש סטנדרטית, כך, ש-2 נפשות בוגרות בבית נחשבות 2 נפשות סטנדרטיות. כאשר נדע את סך ההוצאות למשק בית של זוג ללא ילדים ברמה סוציאקונומית ספציפית, נחלק ל-2, שהרי כ"א מהבוגרים הינו נפש סטנדרטית, ומהתוצאה נגזור את התוספת השולית שמוסיפים עבור כל ילד במשפחה בעלת זוג הורים, מבחינת הדין, אלו ההוצאות שהילד צורך. בלמ"ס בחרו לגזור את עלויות הקטין מההוצאות שבוגר בודד מוציא על עצמו, כלומר לקחו חלק יחסי מהוצאות של 1.25 נפש סטנדרטית, מה שמעלה את ההוצאות ב-25%, כך שהסכומים כבר מגלמים את העלות הנוספת הנוצרת בעקבות הפרדת המגורים.

¹⁴ אכן, כפי שכתבנו לעיל, נתקלנו בלחץ כבד שהפעילו גורמים במשרד המשפטים בדרישה שלא לפרסם את התוצאות.

¹⁵ מעבר ל-5 ילדים אין מובהקות סטטיסטית.

¹⁶ בד"כ נשמיט את הספרות שאחרי הנקודה העשרונית, כך, שלעיתים התוצאה תהיה מעוגלת ולא תתאים בדיוק לסכום סך המספרים.

¹⁷ הגדרת הגילאים בלמ"ס הינה כוללת את הגיל הנקוב, לכן בלווחות של הלמ"ס גיל 0-5 הכוונה עד יום הולדת 6, גיל 0-17 הכוונה עד יום הולדת 18, לכן בכותרות הגדרנו 0-6 ו 0-18 בהתאמה.

לוח מספר 2(ב) – הוצאות לחודש **מלא** עבור ילדים ממוצע גיל¹⁸ 0-18 – עשירון 1-2

הוצאות ילד 0-17					לחודש
עשירון ראשון:					הכנסות כספיות נטו לנפש עד 1,872 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום	1	2	3	4	5
תלוי שהות	521	459	418	388	365
לא תלוי שהות	431	359	313	281	257
מדור	334	270	231	204	184
סה"כ עלות	1,287	1,090	966	877	811
עשירון שני:					הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-1,872 עד 2,785 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום	1	2	3	4	5
תלוי שהות	584	515	469	435	409
לא תלוי שהות	858	714	624	560	512
מדור	379	307	262	231	209
סה"כ עלות	1,820	1,536	1,354	1,226	1,129

דמי מזונות – למ"ס.

הלווחות הנ"ל משקפים הוצאות **לחודש מלא**, בלמ"ס לא פיתחו שיטה או כלי לחישוב חלוקת העלויות בין ההורים לאחר הגירושין.

לווחות הלמ"ס משקפים את עלות הילד במשפחה **חד-הורית**, ולכן, מקדם העלות השולית נגזר באופן יחסי ל - 1.25 נפש סטנדרטית, ולא כמקובל מ - 1 נפש סטנדרטית, לפיכך, העלות לקטין **גבוהה** ב 25% מעלותו של ילד במשפחה בה ישנם 2 הורים, והינה מגלמת כבר את איבוד ה"יתרון לגודל" מחמת התפצלות התא המשפחתי ל 2 בתים.

דוגמא: ע"פ לוח הוצאות לילד במשפחה רגילה(הלוח נמצא אצלי, לא הותר לפרסום), עלות ילד ראשון במוצע רב גילאי במשפחה בת 2 הורים הינה 1,240 ₪, **כולל** הוצאות בריאות חריגות, חינוך, הבראה ונופש וכל ההוצאות הקיימות בלוח 1.1, ואילו בלווחות המוצגים כאן העלות הינה 1,287 ₪, **ללא** הוצאות בריאות, חינוך והבראה ונופש.

ע"מ לגזור מלווחות אלו את דמי המזונות במצב בו ישנם זמני שהות אצל שני ההורים, יש לחלק את המוצרים "תלויי השהות" ב-30, ולהכפיל את התוצאה במספר הימים אצל כל הורה¹⁸.

ביחס למוצרים המוגדרים "אינם תלויי שהות", הכוונה שאינם תלויי שהות מובהקים, כמו בגדים וכדומה, לזמני השהות ישנה השלכה, אך, אין התאמה ישירה ומלאה, בפסיקה כפי שראינו נהוג להפחית 25-50 אחוז, אריאל קרלינסקי וד"ר שראל, במאמר שהובא לעיל, פיתחו אלגוריתם ונוסחה, המחשבים את צורת החלוקה הנכונה כמובא בטבלה מספר 3 במאמרם.

בטבלאות שנציג לקמן נקטנו בשיטה של חלוקה יחסית, לפי יחס זמני השהות, בהנחה, שגם האב קונה לקטינים בגדים ועוד צרכים, למרות שאינם שוהים אצלו את מלוא הזמן, התוצאה גבוהה יותר מהאופן בו מחלקים קרלינסקי ושראל את העלויות השונות (אינן תלויות שהות) ומדור. ביחס למדור, לא הפחתנו כלל, ודמי המזונות המחושבים, כוללים תשלום **מלא**, עבור התוספת שהאם צריכה להוסיף לצורך הקטינים, מעבר להוצאת המדור שבכל מקרה הייתה נושאת בה מחמת הפירוד.

¹⁸ שיטה זו אינה מדויקת לחלוטין כאשר ההורים חולקים את סופי השבוע, החגים והחופשים באופן שווה, שאז ההבדל בעלויות בין הבתים קטן מאד גם כשלאם יש יום או יומיים נוספים באמצע השבוע.

שיטה זו איננה נכונה לדעתו של השופט המחוזי שאול שוחט, שהובא בפרק א', השופט שוחט סבור, כי יש להטיל על האב מחצית בלבד מתוך עלות התוספת של המדור אצל האם, מאחר שבכחחצית החודש מספק האב מדור בעין לקטינים, לשיטתו, יש להפחית מעלויות המדור המובאות בלוחות שלקמן באופן יחסי לזמני השהות. בלוחות הבאים נחשב את דמי המזונות שהאב יעביר לאם בחלוקת ימים סטנדרטית¹⁹ של 6:8 [6 ימים בשבועיים אצל האב ו-8 אצל האם, לצורך הנוחות הגדרנו זמני שהות אלו ביחס של **43% מהזמן אצל האב (6:14) ו-57% אצל האם (8:14)**] לפי העקרונות שלעיל.

נציב את המספרים במשפחה עם ילד אחד ועד שלושה ילדים, נחשב מהי העלות בעין המוטלת על האב, כשהקטינים שוהים אצלו, ונחשב את סך העלות הכוללת, שהאב נושא בה מדי חודש עבור כל ילד, **כולל הוצאות מדור כפולות** (הוצאות בעין + דמי המזונות שמעביר לאם). [דמי המזונות' הינם הוצאות האם המסומנות בקנ].

הסכומים עבור 'סך הוצאות האב', כוללים מדור כפול גם אצל האם וגם אצל האב – כלומר, התוספת אותה מוסיף כל אחד מההורים עבור החזקת מדור רחב יותר מהמדור שהיה מחזיק אילו לא היו הקטינים שוהים אצלו, לכן, הסך הכולל יהיה גבוה מהסכום הנקוב בטבלת הלמ"ס משום שהינו משקף הוצאות גבוהות יותר כאשר הקטין מתגורר בשני בתים. יש לשים לב שהסכומים הנקובים בטבלאות הלמ"ס הינם בעלי מקדם הגבוה ב-25% מהמקדם עבור קטין המתגורר במשק בית עם 2 ההורים, כך, שאין להוסיף עוד 25% המקובלים בפסיקה עבור הגדלת ההוצאות כאשר הקטין מתגורר ב-2 בתים.

עשירון 1 – לוח 2(ג). הכנסה נטו לנפש²⁰ – עד 1,872 ₪.

ילד 1 – הכנסות נטו עד 5,616 ₪ למשק בית, 2 ילדים – 7,488 ₪ למ"ב, 3 ילדים – עד 9,360 ₪ למ"ב וכן הלאה.

ממוצע פר ילד	לשלושה ילדים	ילד שלישי	ילד שני	ילד ראשון	ילדים בגיל 0-6
279	836	234	271	331	תלוי שהות
255	786	209	247	309	לא תלוי שהות
231	692	188	223	281	מדור
723	2,170	631	741	921	סך עלות חודשית לחודש מלא כולל מדור
493	1,478	443	518	640	סך עלות חודשית לחודש מלא ללא מדור
532	1,597	439	515	643	הוצאות האם כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 43%-57%
461	1,383	379	446	558	הוצאות האב בעין כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 43%-57%
993	2,980	818	962	1,200	סך הוצאותיו של האב ²¹ , כולל מדור כפול.

¹⁹ יש לציין כי בפועל זמני שהות של 6:8 ל-14, הינם זמני שהות כמעט שווים בהוצאותיהם, משום שעלויות ימי שבת וחג וחופשים הינה גבוהה מעלות יום חול רגיל, ומכיוון שימים אלו מתחלקים בצורה שווה לגמרי הרי רמת הוצאותיו של האב הינן כמעט זהות להוצאות האם, עיין בהרחבה במאמרו המרתק של ד"ר יואב מזא"ה.

²⁰ החישוב הינו, (זוג ההורים) + (מספר הילדים) = (סך הנפשות), מחלקים את ההכנסה בסך הנפשות והתוצאה מגדירה את העשירון.
²¹ הוצאות האב כוללות, את הוצאותיו בעין עבור כלל צרכי הקטין, כולל מדור הקטינים כשהם אצלו וכן את הוצאות האם כולל הוצאות מדור שהיא מוציאה עבור הקטינים, בסכומים אלו כבר מגולמת התוספת הנובעת ממגורים ב-2 בתים, הן ביחס למדור והן ביחס לשאר הצרכים, לפיכך, זוהי העלות הכוללת של הקטין לאחר הגירושין - אין להוסיף על מספר זה מדור או 25% עבור מגורים ב-2 בתים.

ממוצע פר ילד	שלושה ילדים	ילד שלישי	ילד שני	ילד ראשון	ממוצע רב גילאי 0-18
466	1,398	418	459	521	תלוי שהות
368	1,103	313	359	431	לא תלוי שהות
278	835	231	270	334	מדור
1,112	3,336	966	1,090	1,287	סך עלות חודשית לחודש מלא כולל מדור
834	2,501	735	820	953	סך עלות חודשית לחודש מלא ללא מדור
748	2,245	644	729	872	הוצאות האם כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
638	1,916	546	624	746	הוצאות האב בעין כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
1,386	3,961.5	1,190	1,353	1,618	סך הוצאותיו של האב ²² , כולל מדור כפול.

עשירון 2 - לוח 2(ד)

ילד 1 – הכנסות נטו עד 8,355 ₪ למשק בית, 2 ילדים – 11,140 ₪ למ"ב, 3 ילדים 13,925 ₪ למ"ב וכן הלאה.

ממוצע פר ילד	שלושה ילדים	ילד שלישי	ילד שני	ילד ראשון	ילדים בגיל 0-6
312	937	262	304	371	תלוי שהות
508	1,523	416	491	616	לא תלוי שהות
262	785	213	253	319	מדור
1,082	3,245	891	1,048	1,306	סך עלות חודשית לחודש מלא כולל מדור
820	2,460	678	795	987	סך עלות חודשית לחודש מלא ללא מדור
726	2,179	597	703	878	הוצאות האם כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
617	1,851	506	597	746	הוצאות האב בעין כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
1,343	4,029	1,104	1,301	1,355	סך הוצאותיו של האב ²² , כולל מדור כפול.

²² הוצאות האב כוללות, את הוצאותיו בעין עבור כלל צרכי הקטין, כולל מדור הקטינים כשהם אצלו, וכן את הוצאות האם כולל הוצאות מדור שהיא מוציאה עבור הקטינים, בסכומים אלו כבר מגולמת התוספת הנובעת ממגורים ב-2 בתים, הן ביחס למדור והן ביחס לשאר הצרכים, לפיכך, זוהי העלות הכוללת של הקטין לאחר הגירושין - אין להוסיף על מספר זה מדור או 25% עבור מגורים ב-2 בתים.

ממוצע פר ילד	שלושה ילדים	ילד שלישי	ילד שני	ילד ראשון	ממוצע רב גילאי 0-18
523	1,568	469	515	584	תלוי שהות
732	2,196	624	714	858	לא תלוי שהות
316	948	262	307	379	מדור
1,571	4,712	1,354	1,536	1,820	סך עלות חודשית לחודש מלא כולל מדור
1,255	3,764	1,092	1,229	1,441	סך עלות חודשית לחודש מלא ללא מדור
1,026	3,080	881	1,003	1,196	הוצאות האם כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
858	2,576	735	838	1,003	הוצאות האב בעין כולל מדור בהסדרי שהות רגילים 57%-43%
1,884	5,657	1,616	1,842	2,199	סך הוצאותיו של האב ²² , כולל מדור כפול.

אין ספק שהתוצאות הינן דרמטיות, למרות, שלדעתנו הסכומים מוטים כלפי מעלה ב 25%, כאמור לעיל, אך, עדיין הסכומים נמוכים מאד מהמקובל.

ככל ולאם אין הוצאות מדור או שהינה מקבלת סיוע מהמדינה עקב מגורי הקטינים אצלה - יש להפחית בהתאם לטבלה. מובן, שמסכום זה יש להפחית קצבת ילדים וסיוע בשכר דירה ככל שהאם זכאית לו, ולפיכך, הסכומים שבטבלה יופחתו ב-150 ש"ח ויותר.

לא אכחד שהתוצאות מפתיעות, אך, עם מספרים לא נוכל להתווכח, תוצאות הלמ"ס שוברות את הקונספציה המקובלת, אך, אל לנו לבוש מן המלעגים מלחזור בנו, ומודים דרבנן היינו שבחייהו.

סיכום ומסקנות פרק הלמ"ס [בתוספת השוואה לעבודת פורום קהלת]

- לוחות הלמ"ס מוצגים בנספח מס' 1.
- בפרק הנוכחי הצבנו את טבלאות הלמ"ס לפי רמות ההכנסה שונות [שכר מינימום עד שכר חציוני למשק בית ושכר מעל הממוצע ליחיד].
- נתוני הלמ"ס משקפים מקדם 1.25 נפש סטנדרטית, כך שהינם מגלמים כבר את ההוצאות הצפויות עקב מגורי הקטין ב-2 בתים.
- המוצרים הנדגמים על ידי הלמ"ס משקפים הרגלי צריכה, ובשום אופן אינם משקפים 'צרכים הכרחיים', בכדי לשקף צרכים הכרחיים יש להיכנס לרשימת המוצרים ולהפחית את מוצרי המותרות [לדוגמא: מיצים טבעיים סחוטים, ביטוח מקים לרכב, תרומות, עיתונים ועוד ועוד, לאחר שעברתי על הפירוט המלא של רשימת המוצרים, להערכת מוצרי המותרות מהווים לפחות 20% מהסל הבסיסי שמשקפים הרגלי הצריכה של העשירון הראשון].
- נתוני הלמ"ס כוללים מדור, דהיינו התוספת שמוסיף כ"א מההורים עבור הרחבת המדור לצורך הקטינים.
- להלן סיכום פרקטי העולה מלוחות הלמ"ס ופורום קהלת.
- במידה והחיוב האבסולוטי מוטל על האב לבדו [בקטינים מתחת גיל 6, וכן, בבתי הדין בכל הגילאים או כשלאם אין שום הכנסה או כשהקטינים אינם שוהים אצל האב בכלל] – ניתן לחייב מן הדין את ה'צרכים הכרחיים' בלבד.

- במצב זה האב ישלם לאם עבור דמי מזונות **כולל מדור** (זמני שהות 6:8 ל-14):
  - עבור הילד הראשון - 643 ₪ (למ"ס) או 408 ₪ (קהלת).
  - עבור הילד השני - 515 ₪ (למ"ס) או 419 ₪ (קהלת).
  - עבור הילד השלישי - 439 ₪ (למ"ס) או 405 ₪ (קהלת).
- בילדים מעל גיל 6 [כאשר לאם אין הכנסה או למחייבים את האב לבדו גם מעל גיל 6] התשלום לאם עבור דמי מזונות **כולל מדור** (זמני שהות 6:8 ל-14):
  - עבור הילד הראשון - 872 ₪ (למ"ס) או 483 ₪ (קהלת).
  - עבור הילד השני - 729 ₪ (למ"ס) או 433 ₪ (קהלת).
  - עבור הילד השלישי - 644 ₪ (למ"ס) או 629 ₪ (קהלת).
- בע"מ 919/15 – חלוקת העלויות וההוצאות לפי בע"מ 919/15, הפסיקה כיום הינה שיש לחשב את העלויות, לפי רמת הצריכה המקובלת לאותו פלח סוציאקונומי, בהתחשב בזמני השהות וביחס הכנסות 2 ההורים [למרות שישנה מחלוקת בין הדיינים איך להתייחס לפסיקה זו לפי ההלכה, נציב את העלויות לפיהן יש לחשב את חלוקת הנטל בין ההורים].
- יש לחשב את ההוצאות החודשיות בפני עצמן, ללא הוספת מקדם עבור מגורים ב 2 בתים, מכיוון שמקדם זה כבר מגולם בלוח.
- עשירון 1 – עלות חודשית כוללת, ללא מדור ומחציות בממוצע רב גילאי (0-18).
  - ילד ראשון – 953 ₪ (למ"ס).
  - ילד שני – 820 ₪ (למ"ס).
  - ילד שלישי – 735 ₪ (למ"ס).
- עשירון 2 - עלות חודשית כוללת, ללא מדור ומחציות, בממוצע רב גילאי (0-18).
  - ילד ראשון – 1,441 ₪ (למ"ס).
  - ילד שני – 1,229 ₪ (למ"ס).
  - ילד שלישי – 1,092 ₪ (למ"ס).
- יש לחשב את המדור לפי מרכיב המדור שבטבלה כפול 2 ולהעביר הפרשי מדור לפי יחסי הכנסות.
- עשירון 1 – עלות מדור **כפולה**²³ בממוצע רב גילאי (0-18)
  - ילד ראשון – $668=2*334$ (למ"ס).
  - ילד שני – $540=2*270$ (למ"ס).
  - ילד שלישי – $462=2*231$ (למ"ס).
- עשירון 2 - עלות מדור **כפולה**¹⁷, בממוצע רב גילאי (0-18).
  - ילד ראשון – $758=2*379$ (למ"ס).
  - ילד שני – $614=2*307$ (למ"ס).
  - ילד שלישי – $524=2*262$ (למ"ס).
- מחשבון דמי המזונות של קהלת בנוי לפסיקת בע"מ 919/15, כך, שאין צורך בטבלאות, יש למלא את השדות המתאימים, שכר ההורים, ימי שהות, גילאי הילדים, והמחשבון יחשב את הפרשי דמי המזונות והמדור שיעביר הורה להורה [לפי שיטת הגמישויות ולא לפי שיטת גרונאו המובאת במחשבון, כפי שהארכנו].

²³ משקפת את תוספת העלות עבור מגורי הקטינים אצל 2 ההורים.

דוגמאות ליישום טבלאות הלמ"ס ופורום קהלת לפי בע"מ 919/15

א(1)

ניקח לדוגמא ילד ראשון במשפחה אשר משק הבית שלה שייך לעשירון השני, זמני השהות שווים אצל שני ההורים. שכר האב הוא 5,800 ₪ נטו ואילו שכר האם הינו 3,200 ₪ נטו²⁴, כלומר יחסי הכנסות של 60:40, להלן טבלת הוצאות משק בית זה לפי נתוני הלמ"ס:

584	תלויי שהות (מובהקים)
858	אינם תלויי שהות
379	מדור
1,820	סך הכל

ניקח את סך כל ההוצאות (הכוללות מדור אחד) ונקבל סכום של 1,820 ₪, עליו נוסיף מדור נוסף בעלות של 379 ₪, יצא שסך כל ההוצאות החודשיות כולל מדור כפול (אצל האם ואצל האב) הוא 2,199 ₪ [נעגל ל-2,200].

על פי הלכת בע"מ 919/15 (המחלקת את עלויות גידול הילד באופן יחסי בין שני ההורים לפי יחסי ההכנסות שלהם) על האב לשאת ב-60% מכלל ההוצאות בסך 1,320 ₪ ($0.6 * 2200$).

האב נושא כבר במזונות ומדור 'בעין' עבור זמן שהות הקטינים אצלו (50% מהזמן) בסך – 1,100 ₪. ועל כן עליו להעביר לאם 220 ₪ עבור 'הפרשי שכר ומדור' ($1,320 - 1,100 = 220$). [יש להפחית מתשלום המזונות 60% מקצבת הילדים המשולמת לאם (הקצבה הינה ע"ס 152 ₪), סה"כ לתשלום – 129 ₪].

פורום קהלת - המחשבון מובנה לפי בע"מ 919/15. כאשר נציב את נתוני השכר וזמני השהות הנ"ל, הרי שתשלום המזונות שהאב יעביר לאם הינו 229 ₪ עבור דמי מזונות ומדור [ולאחר הפחתה יחסית של קצבת הילדים - התשלום הינו 131 ₪].

ללא הלכת בע"מ 919/15, הרי שבמצב זה על האב לבדו לשאת בכלל הוצאות הילדים. אך החיוב יהיה עבור צרכים הכרחיים בלבד, המשתקפים בהוצאות העשירון הראשון על סך 476 ₪ (החישוב הוא כדלהלן, 521 ₪ עבור מוצרים תלויי שהות, 431 ₪ עבור מוצרים שאינם תלויי שהות, סך כל ההוצאות תהיינה 952 ₪ ומהן נושא האב בעין במחצית ההוצאות ויעביר לאם את מחציתן השנייה בלבד על סך 476 ₪). האב ישלם גם עבור תוספת המדור אצל האם בסך 334 ₪. יוצא שסה"כ יעביר האב לאם עבור מזונות ומדור 810 ₪ לחודש, ולאחר הפחתת קצבת ילדים²⁵ - 658 ₪.

א(2)

בזמני שהות שאינם שווים, כגון, שהילד שוהה אצל האב 6 ימים מתוך 14 יום (ז"א שיחס זמני השהות בין האב לאם הוא 6:8 ל-14, שווה ערך ל-57%-43%), החישוב יהיה כדלהלן:

לפי נתוני הלמ"ס – כפי שכתבנו לעיל, העלות המוטלת עליו לפי יחס ההכנסות הנ"ל הינה 1,320 ₪.

האב נושא בפועל ב-43% מההוצאות בעין שהם 956 ₪ ($2,200 * 0.43 = 956$). ועל כן עליו להעביר 'הפרשי מזונות ומדור' על סך 374 ₪ ($1,320 - 956 = 374$) [יש להפחית מתשלום זה 60% מקצבת הילדים המשולמת לאם, סה"כ לתשלום - 283 ₪].

פורום קהלת – בהצבת נתוני ההכנסות וזמני השהות במחשבון, מתקבל סך של 327 ₪ [ולאחר הפחתה יחסית כנגד קצבת ילדים - 229 ₪].

ללא הלכת בע"מ 919/15 – יש להוסיף 17.7 ₪ לחודש כנגד כל יום שהות נוסף אצל האם (עבור החלק היחסי הגדול יותר של האם במוצרים תלויי השהות, $521/30 = 17.7$).

²⁴ עשירון שני = עד 2,785 ₪ לנפש. בדוגמא שלנו ישנן 3 נפשות, עשירון 2 הינו עד 8,355 ₪ הכנסה נטו למשק בית זה (3 נפשות כפול (2,785 ₪ לנפש)

²⁵ כאן יש להפחית את קצבת הילדים במלואה, בסך של 152 ₪, שכן החישוב ללא בע"מ 919/15 אינו באופן יחסי והאב נושא במלוא העלויות.

ב'

דוגמא נוספת, במשפחה בעלת שני ילדים אשר משק הבית שלה שייך לעשירון השלישי, בזמני שהות שווים.
שכר האב הוא 8,400 ₪ נטו ואילו שכר האם הינו 5,600 ₪ נטו²⁶, כלומר יחסי הכנסות של 60:40, להלן טבלת הוצאות משק בית זה לפי נתוני הלמ"ס:

ילד ראשון	ילד שני	
813	717	תלויי שהות (מובהקים)
890	741	אינם תלויי שהות
413	334	מדור
2,116	1,792	סך הכל

נחבר את סך כל ההוצאות (הכוללות מדור אחד לשני הקטינים) ונקבל סכום של 3,908 ₪, עליו נוסיף מדור נוסף עבור 2 הקטינים בעלות של 747 ₪. יצא שסך כל ההוצאות החודשיות כולל מדור כפול (אצל האם ואצל האב) הוא 4,655 ₪ [נעגל ל4,650].

על פי הלכת בע"מ 919/15, על האב לשאת ב-60% מכלל ההוצאות, שזה סך של 2,790 ₪ (0.6*4,650).

האב נושא כבר במזונות ומדור 'בעין' עבור זמן שהות הקטינים אצלו (50% מהזמן) בסך 2,325 ₪ (4650/2). ועל כן עליו להעביר לאם 465 ₪ עבור 'הפרשי שכר ומדור' (2,790-2,325=465). [יש להפחית מתשלום המזונות 60% מקצבת הילדים המשולמת לאם (הקצבה הינה ע"ס 344 ₪), סה"כ לתשלום – 258 ₪].

פורום קהלת - המחשבון מובנה לפי בע"מ 919/15. כאשר נציב את הנתונים הנ"ל הרי שתשלום המזונות שהאב יעביר לאם הינו 320 ₪ עבור דמי מזונות ומדור עבור 2 הקטינים, [לאחר הפחתה יחסית של קצבת הילדים, התשלום הינו 114 ₪].

ללא הלכת בע"מ 919/15, הרי שבמצב זה על האב לבדו לשאת בכלל הוצאות הילדים. אך החיוב יהיה עבור צרכים הכרחיים בלבד, המשתקפים בהוצאות עשירון הראשון על סך 885 ₪ עבור 2 הקטינים [החישוב הוא כדלהלן, 980 ₪ עבור מוצרים תלויי שהות ל-2 הקטינים (521 לילד הראשון ו-359 לילד השני), 790 ₪ עבור מוצרים שאינם תלויי שהות ל-2 הקטינים (431 לילד הראשון ו-459 לילד השני), סך כל ההוצאות תהיינה 1,770 ₪ ומהן נושא האב 'בעין' במחצית ההוצאות ויעביר לאם את מחציתן השנייה בלבד על סך 476 ₪]. האב ישלם גם עבור תוספת המדור אצל האם בסך 604 ₪.

יוצא שסך הכל יעביר האב לאם עבור מזונות ומדור 1,489 ₪ לחודש עבור שני הקטינים (744.5 ₪ בממוצע לכל קטין)²⁷, ולאחר קיזוז קצבת ילדים (ע"ס 344 ₪) התשלום הינו 1,145 ₪ (572.5 ₪ בממוצע לכל קטין).

²⁶ עשירון שלישי = עד 3,505 ₪ לנפש. בדוגמא שלנו ישנן 4 נפשות, עשירון 3 הינו עד 14,020 ₪ הכנסה נטו למשק בית זה (4 נפשות כפול 3,505 ₪ לנפש).

²⁷ ככל ולא תקבל עמדת הכותב כי אין להוסיף 25% עבור המגורים בשני הבתים כפי שהתבאר לעיל, הרי שהתוספת של 25% תהיה עבור המוצרים שאינם תלויי שהות בלבד. מכיוון שבמחצית הזמן הקטינים אצל האב, הרי שבפועל יש להוסיף 12.5% מעלות המוצרים שאינם תלויי שהות, סה"כ תוספת של עוד 98 ₪ לשני הקטינים יחד (790*0.125=98.75).

רשות המיסים

רשות המיסים מפרסמת טבלאות הוצאות לפי הכנסה, טבלאות אלו, הינן כלי העבודה המקצועי של מפקחי רשות המיסים, והם הבסיס לעבודתם של המפקחים.

בלוחות רשות המיסים מתוארת כלל הצריכה למשק בית, לפי עשירוני הכנסה ולפי מספר הנפשות [יחיד, זוג, זוג+1, זוג+2 וכן הלאה].

כלל הצריכה, דהיינו, כל המוצרים הקיימים שמשפחה כלשהי צורכת, כולל דיור (שכר דירה או דירה בבעלות) ואחזקת מדור על כלל מרכיביה (ארנונה, ועד בית, חשמל, גז, מים, עוזרת בית, סיוד שיפוצים וכו'), כלל הוצאות מזון, הלבשה הנעלה, כולל משחקים, שעונים תיקים ותכשיטים, תספורת, קוסמטיקה ועוד, תקשורת מחשבים ואינטרנט, פלאפונים, משחקי מחשב, רכב (רכישת רכב, ביטוחים וטסטים, תיקונים, דלק ושאר הוצאות רכב, תחבורה ציבורית ומוניות), חינוך (כולל מעונות, גנים, טיולים, חוגים, ציוד לביה"ס, קייטנות, צהרונים ושאר הוצאות חינוך), בריאות ורפואה (כולל הוצאות חריגות, טיפולי שיניים, משקפיים, ניתוחים ואסתטיקה), מוצרים בני קיימא (כולל ריהוט, מוצרי חשמל וכדומה), בילוי נופש ופנאי (כולל טיולים בארץ ובחו"ל, קולנוע, מוצרי בידור, אירועים משפחתיים, מתנות, תרומות מיסי ארגון וכדומה).

השימוש שלנו בלוחות רשות המיסים, יהיה, באופן שנבדוק בכמה גדלות ההוצאות עם כל ילד שמתווסף למשפחה, ונניח שזו העלות הראלית של גידול הילד, יש לזכור כי חז"ל חייבו לפי **ברכת הבית**, ולכן, זו אינדיקציה נוספת להבין מהי התוספת היחסית של כל ילד, וזאת בדומה למתודיקה שפותחה בלמ"ס, לאחר שנדע מהי התוספת השנתית נחלק אותה ל-12 חודשים וזהו הסכום אותו נכון להשית על ההורים [בבתי המשפט] או על האב לבדו [בבתי הדין].

להלן תוצאות נתוני רשות המיסים במשפחות בעשירון 1 ועשירון 2 והינן בעלות 1-3 ילדים.

בטור הרביעי נבצע התאמה המפחיתה 15% לאחר שהפחתנו הוצאות שאינן ניתנות לחיוב, כגון, סיגריות, תרומות, ביטוח מקיף (להבדיל מביטוח חובה וצד ג'), ועוד מספר מוצרים בדומה לכך בקטגוריית פנאי ונופש, כגון בתי מלון ובתי קולנוע.

בטור החמישי התאמנו את העלויות לפי זמני שהות נורמטיביים שבהם האב לוקח את הקטינים פעמיים בשבוע, כולל לינה, וכן כל סופ"ש שני, וזאת ביחס למוצרים תלויי שהות באופן מובהק.

לוח מספר 3(א) – הכנסות נטו 5,000-7,000 ש"ח למשק בית לחודש-עשירון 1.

'דמי המזונות' מסומנים בעמודה הרביעית בקו.

כולל הכל חודשי לאחר התאמה נוספת של הפחתת סעיפי רשות (15%) ²⁹	כנ"ל ובהתאמה לפסיקה ²⁸	זמני שהות של 43%-57% כמקובל הפחתה של מוצרים תלויי שהות	כנ"ל בחלוקה חודשית	תוספת עבור הילד בכלל הוצאות לשנה	
517	664	830	977	11,724	ילד אחד
214	274	343	404	4,848	ילד שני
214	274	343	405	4,860	ילד שלישי
365	469	586	690	8,286	ממוצע לילד ב-2 ילדים
315	405	505	595	7,144	ממוצע לילד ב-3 ילדים

לוח מספר 3(ב) - הכנסות נטו למשק בית 7,000-9,000 ש"ח לחודש – עשירון 2.

כולל הכל חודשי לאחר התאמה נוספת של הפחתת סעיפי רשות (15%)	כנ"ל ובהתאמה לפסיקה	זמני שהות של 43%-57% כמקובל הפחתה של מוצרים תלויי שהות	כנ"ל בחלוקה חודשית	תוספת עבור הילד בכלל הוצאות לשנה	
630	808	1,010	1,189	14,286	ילד אחד
420	539	674	793	9,516	ילד שני
757	971	1,214	1,429	17,148	ילד שלישי
525	673	842	991		ממוצע לילד ב-2 ילדים
602	772	966	1,137		ממוצע לילד ב-3 ילדים

הערה: לפי נתוני רשות המיסים הרי שמשפחות בעשירון 1-2 חיות הרבה מעבר ליכולת הכלכלית האמיתית שלהם והם מוציאים עד 168% מהכנסתם, כך שלא ניתן באמת לחייב סכומים אלו ולהכניס אותם לגירעון קבוע של עשרות אלפי שקלים בשנה.

²⁸ בפסיקה מקובל לחייב מחצית הוצאות חינוך ובריאות ולהפחית 25% בעבור הוצאות שאינן תלויות שהות במובהק כגון ביגוד וכדומה.
²⁹ הופחתו עוד 15% מהסך הכולל, הכוללים מסעדות ובתי מלון, טיולים לחו"ל, ביטוחים מעבר לנורמה, עזרת בית ומבשלת, עיתונים, מוצרי תרבות כגון קולנוע, כבלים, חיות מחמד, לוטו וכד', הוצאות רכישת רכב, ביטוחים, בלאי וירידת ערך, אך, נשארו הוצאות דלק ושמונים לרכב.

בנק ישראל והאוניברסיטה העברית

באפריל 2014 בעקבות המחאה החברתית הגדולה, המכונה מחאת הקוטג', הוציא בנק ישראל דו"ח מחקר, לצורך גיבוש מדיניות ממשלתית לסיוע למשפחות עם ילדים.

את המחקר ערכו ד"ר עדי ברנדר³⁰ מחטיבת המחקר של בנק ישראל, ופרופסור מישל סטרבצ'נקי³¹ מהמחלקה לכלכלה וביה"ס למדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית.

נתוני הבסיס של המחקר הינם סקרי הוצאות משק בית של השנים 2004 ו-2012, וכן דו"חות מס הכנסה של כ- 300,000 שכירים.

המחקר בדק שלושה סעיפים עיקריים, מזון [כולל הלבשה והנעלה], מדור וחינוך.

סעיף תחבורה ותקשורת גם הוא נבדק אך נמצא זניח יחסית בגילאים 0-15, ובסעיף החינוך לא נעסוק במסגרת זו.

וכך כותבים החוקרים במסקנת המחקר, ביחס לסעיף הוצאות המזון, ההלבשה וההנעלה:

כדי לסכם את השפעת הילדים על ההוצאה הכספית, אמדנו רגרסיות על סך ההוצאות של המשפחות, כפונקציה של מספר ילדים ושל משתנים מפקחים נוספים, שנות לימוד של ראש משק הבית, שנות הלימוד בריבוע, גיל ראש משק הבית, הגיל בריבוע, ומספר המפרנסים.

מהגרסיה עולה, שקיומו של ילד בן 0-3 במשפחה מוסיף **650** ₪ להוצאה החודשית של המשפחה, סכום זה יורד לכ- **300** ₪ בקבוצת הגיל 4-14, אך הוא מטפס לכ- **1,000** ₪ בגילים מתקדמים יותר – 15-17.

ביחס להוצאות המדור כותבים בעלי המחקר:

התמונה המתקבלת היא, כי סעיפי השכירות והמשכנתא מוסיפים כ 150 ₪ לילד להוצאה החודשית של המשפחה בגילאים 0 עד 4, וכ-200 ₪ בגילאים 15 עד 17.

בעוד ילדים בגילאי 4-15 לא מוסיפים כלל על ההוצאה החודשית לדור.

לוח מספר 4 - עלות גידול ילדים – בנק ישראל

גיל הילד	מזון והלבשה	מדור	סה"כ כולל מדור לחודש מלא	בהתאמה לזמני שהות 43-57%
0-3	650	150	700	450
4-14	300	0	300	200
15-17	1,000	200	1,200	770
ממוצע ³²	494	66	539	350

³⁰ ד"ר לכלכלה מאוני' קולומביה, מנהל אגף מאקרו כלכלה ומדיניות בחטיבת המחקר של בנק ישראל.

³¹ מנהל חטיבת המחקר של בנק ישראל, פרופסור חבר בחוג לכלכלה וביה"ס למדיניות ציבורית ע"ש פדרמן באוניברסיטה העברית בירושלים.

³² ממוצע מחושב בהתאם למשקל היחסי של כל גיל.

פרופסור ווליאם קומונור (קליפורניה)

ישנה שיטה נוספת לחישוב דמי המזונות, בשיטה זו מחזיק פרופסור ווליאם קומונור, מבכירי הכלכלנים בארצות הברית, פרופסור לכלכלה באוניברסיטת קליפורניה, והכלכלן הראשי של ועדת המסחר הפדרלית העליונה של ארה"ב.

פרופסור קומונור³³ מסביר את הכשל המהותי בשיטות הפסיקה המקובלות, וטוען שאינן מסתמכות על נתונים מאומתים, אלא על השערות ואומדן שרירותי בלבד, הוא טוען שפסקי הדין של המזונות הפכו לרווח הוני של המשמורן, כשבפועל הילד עולה בין 400 ל-\$ 800 פחות ממה שנוהגים לפסוק חלק מהשופטים בארה"ב.

פרופ' קומונור סקר 16,000 משקי בית בארה"ב, וכל החוקרים באמריקה מתבססים על סקריו.

הוא טוען, שההורה **יודע** שהילד לא עולה באמת כמו שפסקו לו, ולכן, מצד אחד, באמת **אין לו** איך לשלם, ומצד שני גם אין לו **מוטיבציה** לשלם, כי הוא יודע שאיננו מפרנס את ילדיו, אלא מממן את הצד השני והבילויים שלו, וממילא נוצרת מלחמה קשה בין ההורים בשאלת המשמורנות, משום שזה **עסק משתלם מאד** להיות ההורה המשמורן.

הוא מוכיח שהורים לילדים לא קונים יותר כפי שנהוג לחשוב, **אלא זורקים הרבה פחות**.

עוד מראה קומונור, שהוצאות הרכב והמדור על הילדים כמעט לא קיימות כיום, סעיף הדיור, לדוגמא, בכל מקרה כל צד ישכור דירת שנים וחצי או שלושה חדרים לעצמו, כך שבכל מקרה יש מקום לילד לישון.

כך, גם בהוצאות על סעיף התחבורה, בכל מקרה אדם קונה רכב לעצמו, ובכל רכב יש 4 מקומות חוץ מהנהג, הרי שעד 4 ילדים, אין תוספת עלות בקניית רכב והוצאות החזקתו, כגון ביטוח וכד' ואפילו תוספת הדלק הינה זניחה, אא"כ הרכב משמש **בעיקר** להסעת הקטינים.

פרופסור קומונור מסביר, שפסקי המזונות, בעיקר מכניסים לבור כלכלי צד אחד, ונותנים הכנסה הונית משמעותית לצד השני, הוא מסביר שהצד המקבל חושב שבגלל שביהמ"ש פסק סכום גבוה, זה, כנראה, מה שעולה לו ילד באמת, ולכן, הוא כועס הוא על הצד השני, שלא דואג לילדים, וזה מחריף את הקונפליקט.

בארה"ב ישנם חובות מזונות לא משולמים בסך מאה עשרים מיליארד דולר לערך, והוא טוען שאנשים, ברובם, צודקים כשאינם מקיימים את פסק הדין, משום שהפסיקה הינה חסרת קשר למציאות בפועל של הוצאות הילדים.

שיטת החישוב של פרופסור קומונור טוענת, **שבפועל**, אנשים משתמשים במה שכבר קיים ומבזבזים פחות, וממילא, מצד אחד יתכן שמורידים קצת ברמת ההוצאה, אך, מצד שני, משתפים את הילדים במה שכבר יש.

תפיסה זו בולטת מאד בסעיפי המדור, כפי שהראו נתוני הלמ"ס שהבאנו לעיל. יתירה מזאת אצל אימהות חד הוריות, הילדים הופכים מנטל לנכס בעקבות הסיוע שהמדינה נותנת להן, כך, שבפועל תשלמנה **פחות** ממה שהיו משלמות אילו הילדים לא היו אצלן, כמו שנראה בהמשך (לוח מספר 7).

גם בסעיף התחבורה עולה מסקרי ההוצאות, שאין פער משמעותי בהוצאות רכב למשפחה עם ילדים למשפחה בלי ילדים.

לפיכך, טוען קומונור, כי אין צורך לבנות משוואות ומתודות מורכבות לצורך **חיזוי** ההוצאות, אלא די בהשוואה פשוטה בין משפחות עם ובלי ילדים באותה רמת **הכנסה**, ללא קשר למושג "רמת חיים חומרית".

³³ ווליאם קומונור, "Shocking Facts On The Child Support System Exposed By Breakthrough Study", YouTube, פורסם 23/03/2016. כמו כן, ישנו ספר (400 עמודים, באנגלית) שכתב בעניין חישוב דמי מזונות.

בהצבת הנתונים לפי המתודה של פרופסור קומונור, בהתאמה למתרחש בישראל תתקבל הטבלה הבאה:

לוח מספר 5 – שיטת פרופסור קומונור, קליפורניה³⁴.

סך ההוצאה על ילדים בש"ח ב"שיטת קומונור" במונחי 2017 לפי הכנסה נטו, מספר וגילאי הילדים					
שני ילדים מתבגרים וילד אחד קטן או חמישה ילדים קטנים	שני ילדים מתבגרים או ארבעה ילדים קטנים	ילד אחד מתבגר וילד אחד קטן או שלושה ילדים קטנים	ילד אחד מתבגר (גיל 10 ומעלה) או שני ילדים קטנים	ילד אחד קטן (מתחת לגיל 10)	מס' ילדים (הוצאה סה"כ לכל הילדים) הכנסה חודשית נטו למשק בית
1,310	1,106	881	628	340	5,000
1,577	1,332	1,061	757	409	7,500
1,819	1,536	1,223	873	472	10,000
2,043	1,725	1,374	980	530	12,500
2,255	1,905	1,517	1,082	585	15,000
2,459	2,077	1,654	1,180	638	17,500
2,655	2,242	1,786	1,274	688	20,000
2,845	2,403	1,914	1,365	738	22,500
3,031	2,560	2,039	1,454	786	25,000
3,212	2,713	2,161	1,542	833	27,500
3,390	2,863	2,281	1,627	879	30,000

³⁴ הטבלה נערכה ע"י אריאל קרלינסקי.

פעמונים

עמותת 'פעמונים' מתמחה בכלכלת בית, פניתי לעמותה ע"מ שתספק לנו את הנתונים, כפי שמדווחים לה ע"י המשפחות שהינה מלווה, [יצוין כי מסד הנתונים של פעמונים הינו כ-2,000 משפחות לאורך שנה שלמה כך שהנתונים משקפים כ-100,000 שבועות של הוצאות].

יש לציין כי הנתונים אינם מדגם מייצג לפי כללי הסטטיסטיקה, אך, נותנים אינדיקציה חשובה בהחלט.

ואלו הנתונים שקיבלנו מעמותת פעמונים:

ממוצע הוצאות לילד עבור מזון [כולל כל מוצרי הסופר כגון חומרי ניקוי והיגיינה, כלים חד פעמיים וכד'], וכן ביגוד והנעלה, עומד על 533 ₪. [יש לשים לב שבפועל בילד יחיד זה יותר והממוצע הינו כ-685 ₪]. מתוך הסכום הנ"ל כ-92 ₪ הינן הוצאות שאינן תלויות שהות וכ-441 ₪ הינן הוצאות תלויות שהות, דהיינו כ-14.5 ₪ ליום.

ממוצע הוצאות אחזקת בית [מים וביוב, חשמל וגז] ותקשורת הוא כ-65 ₪.

התוצאות של ההוצאות בפועל דומות מאד לחישוב הצרכים שנציג לקמן, אלא, שבפועל אנשים מוציאים קצת יותר על מזון וקצת פחות על ביגוד הנעלה ואחזקת מדור לעומת הרשימה שערכתי לקמן.

לפי תוצאות אלו הרי שבהסדרי שהות של 6/8 לכל 14 יום [כך שהקטינים אצל האם כ-17 יום בחודש] הוצאות האם על הקטינים שאותם האב ישלם הינן 245 ₪ עבור מזונות ועוד 157 ₪ עבור ביגוד והנעלה, אחזקת בית ותקשורת, סה"כ כ-400 ₪ בממוצע.

יש לשים לב שאת קצבת הילדים יש לקזז מהסכום הנ"ל כיוון שהיא משולמת לאם, כך שמצד האמת האב ישלם לכל היותר 250 ₪ לחודש.

לוח מספר 6(א) - זוגות עם ילדים.

תוספת עבור הילדים, 1,397 משפחות במדגם בדיקה לאורך שנה שלמה, לפני תהליך הבראה מבוסס על הוצאות אמת.							
תוספת מוצעת לכל ילד	סה"כ תוספת עבור כל הילדים	תוספת עבור כל הילדים - ביגוד והנעלה	תוספת עבור כל הילדים - מזון	סה"כ	ביגוד והנעלה	מזון	
				2,404	368	2,036	זוג
685	685	180	505	3,089	548	2,541	זוג+1
405.5	811	14	797	3,395	562	2,833	זוג+2
621	1,863	381	1,482	4,267	749	3,518	זוג+3
512.2	2,049	348	1,701	4,453	716	3,737	זוג+4
505	2,525	434	2,091	4,929	802	4,127	זוג+5
473.6	2,842	402	2,440	5,246	770	4,476	זוג+6

בלוח הבא אנו רואים, כי גרושה, בד"כ, מוציאה בפועל עבור הילדים פחות ממה שמוציאה משפחה עם זוג הורים.

לוח מספר 6(ב) - גרושה עם ילדים.

תוספת עבור הילד/ים, 300 משפחות במדגם בדיקה לאורך שנה שלמה, לפני תהליך הבראה מבוסס על הוצאות אמת			
ילד מספר	מזון, ביגוד והנעלה	התוספת לכלל הילדים	ממוצע לילד
1	537	537	537
2	545	1,082	541
3	301	1,404	468

לוח מספר 7 - הוצאות מדור במשפחות חד-הוריות, נתונים מהלמ"ס בממוצע כלל ארצי.

הוצאה על דירה בשכירות לאימהות חד הוריות יהודיות עם ילדים ובודדות ללא ילדים, סקר הוצאות משק הבית 2017				
	בודדות ללא ילדים	עם ילד 1	עם 2 ילדים	עם 3 ילדים ומעלה
מספר חדרים בדירה בשכירות	2.5	3.1	3.5	3.3
הוצאה חודשית לשכר דירה	2,668	3,241	3,376	2,430
סך כל התוספת עבור כל הילדים	0	573	708	-238

כלומר, התוספת עבור ילד אחד לצורך הגדלת המדור, הינה 573 ש. עבור ילד שני עוד 135 ש, כלומר, 708 ש ל-2 ילדים. וכשיש 3 ילדים ומעלה אין לחייב כלל את מרכיב המדור.

ההסבר לכך הינו, כי מ-3 ילדים ומעלה ישנן הטבות גדולות יותר וסיוע של המדינה, כגון סיוע בשכ"ד בסך 1,470 ש בהתאם לגובה הכנסת האם, כך, שאמנם האם שוכרת דירה קצת יותר גדולה, מאשר אילו התגוררה בגפה, אך, כנגד זה המדינה משלמת עבור הקטינים, כך שהוצאות האם לא גדלות בגלל הקטינים, אלא, להיפך, ההוצאות קטנות בעקבות שהות הקטינים אצלה, ואדרבא, כדאי לה שתחזיק בקטינים, אפילו ללא תשלום מדור מהאב, משום, שכך תוציא בפועל על המדור גם בעבור עצמה, פחות ממה שהייתה מוציאה לבדה, דבר זה נכון גם ביחס לתשלום ארנונה, שבד"כ האם תקבל הנחה משמעותית מאד ואפילו עד 80% בזכות הקטינים.

השוואה בין השיטות

לסיכום נערוך השוואה לדוגמא בין הגישות השונות במשק בית בעשירון 1.

עלות גידול ילדים המוצגת בטבלה, כוללת מוצרים תלויי שהות ואינן תלויי שהות, רכב ואחזקת רכב, ריהוט מוצרי חשמל ושאר מוצרי הצריכה³⁵, והינה כוללת מדור ואחזקתו, אך, אינה כוללת עלויות חינוך, נופש והוצאות בריאות חריגות.

דמי המזונות חושבו במצב של חלוקת זמני שהות 6:8 חלקי 14³⁶.

מסקנות:

- א. עלות המזונות, לפי המחקרים של בנק ישראל ולוחות רשות המיסים, הינה קרובה לעלות כפי שהגדירו קרלינסקי וד"ר ישראל בשיטת הגמישויות, ואף נמוכה ממנה.
  - ב. עלות המזונות לפי עמותת פעמונים קרובה ללוחות הלמ"ס, וכן גם בחלק מהמספרים של רשות המיסים.
  - ג. שיטת קומונור נמוכה יותר מבנק ישראל וד"ר ישראל.
  - ד. שיטת גרונאו, איננה מתקבלת, לנוכח העובדה, שפרופסור גרונאו עצמו טוען, ששיטת הגמישויות נכונה יותר, למרות זאת הצבנו בטבלה גם את שיטתו.
  - ה. יש להפחית את קצבת הילדים או כל סיוע אחר מדמי המזונות.
- ו. לנוכח השוואת כלל המחקרים, לדעתנו, יש לקבוע דמי מזונות ע"פ המחשבון שפיתחו בפרום קהלת לפי שיטת הגמישויות, אין להתחשב בתוצאות שמראה המחשבון לפי שיטת גרונאו.
  - ז. להלן טבלאות להמחשת חיוב דמי מזונות מתחת לגיל 6 בעשירון הראשון. ככל ונוקטים בפסיקה לפי בע"מ 919/15, אין צורך להשתמש בטבלאות, אלא יש להשתמש במחשבון כמו שהוא, משום שהינו מובנה בהתאמה לפסיקה זו.
  - ח. בפרק הלמ"ס דלעיל הצבנו את סך העלויות החודשיות לצורך חלוקת הנטל לפי בע"מ 919/15, אך, לדעתי, נכון יותר ליישם את המחשבון.

³⁵ הסכומים כוללים את כל ההוצאות לתצרוכת הקיימות, כלל הצריכה, דהיינו, כל המוצרים הקיימים שמשפחה כלשהי צורכת, כולל דיור (שכר דירה או דירה בבעלות) ואחזקת מדור על כלל מרכיביה (ארנונה, ועד בית, חשמל, גז, מים, עזרת בית, מבשלת, סיוד, שיפוצים וכו'). כלל הוצאות מזון, הלבשה, הנעלה, כולל משחקים, שעונים, תיקים ותכשיטים, תספורת וקוסמטיקה ועוד, תקשורת מחשבים ואינטרנט, פלאפונים, משחקי מחשב, רכב (רכישת רכב, ביטוחים וטסטים, תיקונים, דלק ושאר הוצאות רכב, תחבורה ציבורית ומוניות) ועוד, לא כולל הוצאות חינוך, הבראה ונופש והוצאות בריאות חריגות.

³⁶ הוספת או גריעת ימים משפיעה על דמי המזונות בסכומים של כמה עשרות שקלים ליום בלבד.

ילד 1 - הכנסה נטו 5,500

גרונאו	קהלת, בנק ישראל, רשות המיסים	הלשכה מרכזית לסטטיסטיקה	1 קטן (0-10)
1,042	527	331	תלוי שהות
395	200	309	תלוי שהות חלקי/אינן תלויי שהות ³⁷
		281	מדור
1,437	727	921	סה"כ
807	408	643	דמי מזונות (כולל מדור)

גרונאו	קהלת, בנק ישראל, רשות המיסים	למ"ס הלשכה מרכזית לסטטיסטיקה	1 רב גילאי (0-18)
1,360	704	521	תלוי שהות
534	276	431	תלוי שהות חלקי/אינן תלויי שהות
		334	מדור
1,894	980	1,287	סה"כ
915	483	873	דמי מזונות (כולל מדור)

2 ילדים – הכנסה נטו 7,500

גרונאו	קהלת, בנק ישראל, רשות המיסים	הלשכה מרכזית לסטטיסטיקה ³⁸	2 קטנים (0-10)
1,968	1,037	602	תלוי שהות
828	437	556	תלוי שהות חלקי/אינן תלויי שהות
		504	מדור
2,796	1,474	1,662	סה"כ
1,398	737	831	ממוצע לילד
1,569	827	1,161	דמי מזונות (כולל מדור)
785	414	580	ממוצע לילד

³⁷ הגדרת קהלת/הגדרת למ"ס.

³⁸ תוצאת חיבור ההוצאות עבור הילד הראשון והשני בעשירון 1.

גרונאו	קהלת, בנק ישראל, רשות המיסים	הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ³⁷	2 ילדים רב גילאי (0-18)
2,426	1,323	980	תלוי שהות
1,068	583	790	תלוי שהות חלקי/אינן תלויי שהות
		604	מדור
3,494	1,906	2,374	סה"כ
1,747	953	1,187	ממוצע לילד
1,763	916	1,240	דמי מזונות (כולל מדור)
881	458	620	ממוצע לילד

3 ילדים – הכנסה נטו 9,360.

גרונאו	קהלת, בנק ישראל, רשות המיסים	הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ³⁹	3 קטנים (0-10)
2,771	1,511	836	תלוי שהות
1,263	689	765	תלוי שהות חלקי/ אינן תלויי שהות
		692	מדור
4,034	2,200	2,293	סה"כ
1,344	733	764	ממוצע לילד
2,059	1,232	1,600	דמי מזונות (כולל מדור)
686	411	533	ממוצע לילד

גרונאו	קהלת, בנק ישראל, רשות המיסים	הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ³⁸	3 ילדים רב-גילאי (0-18)
3,295	1,867	1,398	תלוי שהות
1,574	894	1,103	תלוי שהות חלקי/ אינן תלויי שהות
		835	מדור
4,869	2,760	3,343	סה"כ
1,623	920	1,114	ממוצע לילד
2,264	1,545	2,252	דמי מזונות (כולל מדור)
754	515	750	ממוצע לילד

³⁹ תוצאת חיבור ההוצאות עבור הילד הראשון, השני והשלישי בעשירון 1.

פרק ד' – מסקנות הפרק המעשי

ערכנו בשנתיים האחרונות מחקר השוואתי מקיף, שתמציתו נכללת במאמר זה, הכולל השוואת של 7 שיטות כלכליות שונות.

הגענו למסקנה, כי דרך המלך, בפסיקת דמי מזונות הראויים, הינה כפי העולה משיטת הגמישויות של ישראל קרלינסקי ומזא"ה, מלוחות הלמ"ס, לוחות רשות המיסים, המחקר של בנק ישראל והאוניברסיטה העברית ונתוני עמותת פעמונים.

אומדן עלויות גידול ילדים ודמי המזונות הנגזרים מהם, לפי כל השיטות נמוכה באופן דרמטי מהמקובל (זאת מבלי להתחשב בשיטתו של פרופסור קומנור הנמוכה באופן חריג משאר השיטות).

אומדן העלויות של פרום קהלת, בנק ישראל והאוניברסיטה העברית ורשות המיסים הינו המבוסס ביותר. לוחות הלמ"ס ועמותת פעמונים גם הם נותנים אינדיקציה טובה מאד. זאת בעוד ששיטת גרונאו בדו"ח שיפמן בצורה הישנה שלה, כפי הנראה אינה נותנת אומדן נכון, ושיטת הגמישויות מהווה פיתוח משוכלל ומעודכן שלה.

נראה, שנכון לקבוע, כי מכיוון ששיטת הגמישויות ממוקמת בטווח שבין בנק ישראל ורשות המיסים לבין הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועמותת פעמונים, הרי שזו השיטה המשקפת באופן יותר מדויק את הוצאות ההורים על גידול ילדיהם.

יש לציין כי קרלינסקי וישראל עצמם הציבו כטווח את שיטת הגמישויות ושיטתו של גרונאו. אך, לאחר שהתברר, כי לוחות הלמ"ס ורשות המיסים הינם קרובים יותר לשיטת הגמישויות, וכי פרופסור גרונאו עצמו, מאשר כי המודל של הגמישויות הינו שיכולול נכון של המודל שלו (ועדת שיפמן), הרי שהטווח המשקף נכוחה את הרגלי הצריכה, נע סביב תוצאות הלמ"ס והגמישויות, כטווח המשקף את העלויות הראליות של גידול הילדים.

יש לשים לב, כי בחישוב נכון ובניתוח מקצועי של סוגי המוצרים והתחשבות בזמני השהות, הרי שגם לשיטת גרונאו, שהינה גבוה באופן משמעותי מכל שאר שיטות המדידה, חיוב דמי מזונות נמוך בהרבה מהמקובל, כפי שמשקף במחשבון המזונות של קהלת.

משכך, הנני סבור כי באופן פרקטי, הנכון ביותר הוא להשתמש במחשבון שבנו בפרום קהלת, ע"מ לקבוע את דמי המזונות.

יש לשים לב כי מחשבון זה בנוי לפי בע"מ 919/15. לפיכך, במידה ומטילים על האב לבדו את עלות גידול הילדים, גם בזמן שהותם אצל האם⁴⁰, הרי שיש להציב בהכנסות הורה א' במחשבון את הספרה 0, כך, שהמחשבון יחשב כמה על האב להעביר לאם, ללא התחשבות בהכנסתה שלה.

<https://kohelet.org.il/דמי-מזונות-מחשבון>

⁴⁰ בית המשפט לענייני משפחה, בילדים עד גיל 6 ובתי הדין בכל הגילאים.

סיכום ומסקנות

- א. האב חייב לזון את ילדיו מתקנת אושא עד גיל 6, ולאחר מכן מדין צדקה.
- ב. תקנת הרה"ר משנת תש"ד האריכה את החיוב לגיל 15, ונחלקו הפוסקים אם כחיוב תקנת אושא ממש או רק מגדרי הצדקה, אך בכפיה.
- ג. תקנת הרה"ר משנת תשל"ו ותש"מ האריכה את החיוב לגיל 18 אך לא התקבלה והחיוב נשאר מגדרי הצדקה.
- ד. חיוב מזונות מכח התקנות ובכפיה, הינו חיוב כדי צרכם בלבד ולא כחיובו לאשתו, שהוא לפי עושרו ולפי כבודו וכבודה.
- ה. נחלקו הפוסקים אם גדר כדי צרכם הינו כעני שבישראל, כחיובו לבת אשתו ["לב מבין" ו"חלקת מחוקק"] או כפי צרכיהם ההכרחיים המקובלים באדם בינוני [הגר"מ אליהו ועוד].
- ו. לכו"ע יש לחשב את צרכיהם הראליים ועליו לספקם במוצרים או בכסף, אך, אי אפשר לכופו מעבר לצרכים אלו, [דין די מחסורו איננו שייך לכל, אחד, ולא שייך בכפיה אלא בעשיר ביותר ואכמ"ל].
- ז. הדיין/השופט מחויב לדון דין אמת לאמיתו. ולפיכך אין לו לסמוך על השערות לא מבוססות, אע"פ שהתקבלו בפסיקה ובפרקטיקה של ביהמ"ש ובתי הדין, כל עוד אין סימוכין בהלכה ובמציאות לפסיקה זו.
- ח. במסע שיצאנו אליו לבדיקת הנתונים הגענו לאותן תוצאות, הן כשבדקנו מה אנשים מוציאים על ילדיהם ועל עצמם והן כשבדקנו מהם הצרכים המומלצים ולאחר שתמחרנו אותם נכון, הגענו לאותה תוצאה גם מהכיוון הזה.
- ט. לאור השוואת המחקרים של הלמ"ס, רשות המיסים, קרלינסקי-ישראל, בנק ישראל, פרופסור קומנור, פרופסור גרונאו ופעמונים, אנו רואים, כי הסכומים אותם נוהגים אנשים להוציא עבור צורכי ילדיהם, הינו נמוך באופן דרמטי מהסכום הנהוג בפסיקה. עוד רואים אנו כי 7 גופים שונים הגיעו לסכומים דומים מאד, זאת למרות שביצעו את עבודות המחקר ללא ידיעה זה מזה, ובמתודות חישוב שונות זו מזו, דבר המראה, כי אכן זו התמונה האמיתית המשתקפת מהמציאות הכלכלית בישראל.
- י. בכדי לפשט את עבודת הדיינים והשופטים, נראה שהשימוש ב**מחשבון של פורום קהלת לפי שיטת הגמישויות** [ולא בשיטה הישנה של גרונאו המופיעה במחשבון], יביא אותנו לפסיקה נכונה ומאוזנת, המשקפת נכוחה את רמת החיים של הילדים טרם הגירושין.
- יא. לפי ההלכה אין לחייב מעבר לעני שבישראל ולכל היותר כאדם בינוני דהיינו הכנסות של 4,800 ₪ נטו (שכר מינימום) או 6,500 ₪ נטו לחודש (שכר חציוני).
- יב. ככל ומטילים את עלות גידול הילד רק על האב הרי שאין להתחשב בהכנסת האם, ושכרה במחשבון [הורה א'] יועמד על 0 הכנסה.

נספח 1 – לוחות הלמ"ם

מזונות הילדים עד גיל 6

מעודכן ליולי 2020										****לא כולל מחציות
לחודש										הוצאות ילד 0-5
הכנסות כספיות נטו לנפש עד 1,872 ₪										עשירון ראשון:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
135	143	151	162	174	189	208	234	271	331	תלי שהות
112	119	127	137	149	164	183	209	247	309	לא תלי שהות
100	106	113	122	133	146	164	188	223	281	מחור
347	368	392	421	456	499	555	631	741	921	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-1,872 עד 2,785 ₪										עשירון שני:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
152	160	170	181	195	212	233	262	304	371	תלי שהות
224	238	254	273	297	326	364	416	491	616	לא תלי שהות
113	120	128	138	151	166	186	213	253	319	מחור
488	518	552	593	642	704	783	891	1,048	1,305	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-2,785 עד 3,505 ₪										עשירון שלישי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
211	223	236	252	271	295	325	365	423	516	תלי שהות
232	246	263	283	308	338	378	431	510	639	לא תלי שהות
123	131	140	151	164	181	203	233	276	348	מחור
567	600	640	686	743	814	905	1,029	1,209	1,502	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-3,505 עד 4,285 ₪										עשירון רביעי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
208	220	233	248	267	290	320	360	417	509	תלי שהות
271	288	307	331	359	395	441	503	595	745	לא תלי שהות
137	145	156	168	182	201	225	258	306	386	מחור
616	653	696	747	809	886	986	1,122	1,318	1,640	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-4,285 עד 5,202 ₪										עשירון חמישי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
249	263	278	297	320	347	383	431	499	609	תלי שהות
272	289	308	332	360	396	442	505	597	748	לא תלי שהות
140	148	159	171	186	205	230	264	313	394	מחור
661	700	746	800	866	949	1,055	1,199	1,409	1,750	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-5,202 עד 6,155 ₪										עשירון שישי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
230	242	257	274	295	320	353	397	460	561	תלי שהות
281	299	319	343	373	410	458	523	618	774	לא תלי שהות
149	158	169	183	199	219	245	281	334	420	מחור
660	699	745	800	866	949	1,056	1,201	1,411	1,755	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-6,155 עד 7,231 ₪										עשירון שביעי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
258	272	288	308	331	360	396	446	516	630	תלי שהות
312	332	354	381	414	455	509	581	686	860	לא תלי שהות
170	181	193	209	227	250	280	321	381	480	מחור
740	785	836	898	972	1,065	1,185	1,348	1,584	1,970	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-7,231 עד 8,712 ₪										עשירון שמיני:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
280	295	312	333	359	390	430	483	560	683	תלי שהות
343	364	389	418	454	499	558	637	753	943	לא תלי שהות
178	190	203	219	238	262	294	337	399	503	מחור
801	848	904	970	1,051	1,151	1,281	1,457	1,712	2,129	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-8,712 עד 11,768 ₪										עשירון תשיעי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
301	317	337	359	386	420	463	520	603	735	תלי שהות
480	510	545	586	637	700	782	893	1,055	1,322	לא תלי שהות
192	204	218	235	256	282	316	362	430	542	מחור
973	1,032	1,100	1,181	1,279	1,402	1,561	1,776	2,088	2,599	סך עלות חודשית
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-11,768 עד 11,768 ₪										עשירון עשירי:
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מספר ילדים 0-5 לפי מיקום
306	323	342	365	393	427	470	529	613	748	תלי שהות
519	551	588	633	688	756	844	964	1,139	1,427	לא תלי שהות
244	259	277	299	325	358	401	460	546	687	מחור
1,068	1,133	1,208	1,297	1,406	1,541	1,716	1,953	2,298	2,862	סך עלות חודשית

מזונות לכלל הילדים

מעודכן ליולי 2020										לחודש
לחודש										לחודש
הכנסות כספיות נטו לנפש עד 1,872 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש עד 1,872 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-1,872 עד 2,785 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-1,872 עד 2,785 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-2,785 עד 3,505 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-2,785 עד 3,505 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-3,505 עד 4,285 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-3,505 עד 4,285 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-4,285 עד 5,202 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-4,285 עד 5,202 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-5,202 עד 6,155 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-5,202 עד 6,155 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-6,155 עד 7,231 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-6,155 עד 7,231 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-7,231 עד 8,712 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-7,231 עד 8,712 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-8,712 עד 11,768 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-8,712 עד 11,768 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-11,768 ₪										הכנסות כספיות נטו לנפש גבוהות מ-11,768 ₪
מספר ילדים 0-17 לפי מיקום										מספר ילדים 0-17 לפי מיקום
תלוי שהות										תלוי שהות
לא תלוי שהות										לא תלוי שהות
מזון										מזון
סך עלות חודשית										סך עלות חודשית
ליום-תלויי שהות										ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	521
295	306	317	330	346	365	388	418	459	521	תלוי שהות
189	199	210	223	238	257	281	313	359	431	לא תלוי שהות
129	137	145	156	168	184	204	231	270	334	מזון
624	650	680	716	758	811	877	966	1,090	1,287	סך עלות חודשית
10	10	11	11	12	12	13	14	15	17	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	584
331	342	355	370	388	409	435	469	515	584	תלוי שהות
377	395	417	443	474	512	560	624	714	858	לא תלוי שהות
146	155	165	177	191	209	231	262	307	379	מזון
854	893	937	990	1,052	1,129	1,226	1,354	1,536	1,820	סך עלות חודשית
11	11	12	12	13	14	15	16	17	19	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	813
461	477	495	516	540	569	606	653	717	813	תלוי שהות
391	410	433	460	491	531	581	647	741	890	לא תלוי שהות
160	169	180	193	208	228	252	286	334	413	מזון
1,011	1,056	1,107	1,168	1,240	1,328	1,439	1,586	1,792	2,116	סך עלות חודשית
15	16	16	17	18	19	20	22	24	27	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	801
454	470	488	508	532	561	597	643	706	801	תלוי שהות
456	479	505	536	574	619	678	755	865	1,039	לא תלוי שהות
177	188	200	214	231	252	280	317	371	459	מזון
1,088	1,136	1,193	1,258	1,337	1,433	1,555	1,716	1,943	2,299	סך עלות חודשית
15	16	16	17	18	19	20	21	24	27	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	958
543	562	583	608	637	671	714	769	845	958	תלוי שהות
458	480	507	538	576	622	680	758	868	1,042	לא תלוי שהות
181	192	204	218	236	258	286	324	379	468	מזון
1,182	1,234	1,294	1,364	1,448	1,551	1,680	1,851	2,092	2,469	סך עלות חודשית
18	19	19	20	21	22	24	26	28	32	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	883
501	518	538	560	587	619	658	709	779	883	תלוי שהות
474	497	525	557	596	643	704	784	898	1,079	לא תלוי שהות
193	204	217	233	252	275	305	346	404	500	מזון
1,168	1,220	1,280	1,350	1,434	1,537	1,667	1,839	2,081	2,462	סך עלות חודשית
17	17	18	19	20	21	22	24	26	29	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	992
563	582	604	629	659	695	739	796	874	992	תלוי שהות
526	552	583	619	662	715	782	871	998	1,198	לא תלוי שהות
221	233	248	266	287	314	348	395	462	571	מזון
1,309	1,367	1,435	1,514	1,608	1,724	1,869	2,062	2,334	2,761	סך עלות חודשית
19	19	20	21	22	23	25	27	29	33	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1,075
610	631	655	682	714	753	801	863	948	1,075	תלוי שהות
577	606	639	678	726	784	857	955	1,094	1,314	לא תלוי שהות
231	245	260	279	301	329	365	414	484	598	מזון
1,418	1,481	1,554	1,639	1,741	1,866	2,024	2,232	2,526	2,987	סך עלות חודשית
20	21	22	23	24	25	27	29	32	36	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1,158
657	679	705	734	769	811	863	930	1,021	1,158	תלוי שהות
809	849	896	951	1,017	1,099	1,202	1,339	1,534	1,842	לא תלוי שהות
249	263	280	300	324	355	393	446	521	644	מזון
1,714	1,792	1,881	1,986	2,111	2,264	2,458	2,714	3,076	3,644	סך עלות חודשית
22	23	23	24	26	27	29	31	34	39	ליום-תלויי שהות
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1,177
668	691	717	747	782	825	877	945	1,038	1,177	תלוי שהות
873	917	967	1,027	1,098	1,186	1,298	1,446	1,656	1,989	לא תלוי שהות
316	334	356	381	412	450	499	565	661	817	מזון
1,857	1,942	2,040	2,155	2,292	2,461	2,674	2,957	3,356	3,984	סך עלות חודשית
22	23	24	25	26	27	29	32	35	39	ליום-תלויי שהות

סיווג מוצרים - חלוקת המוצרים והשירותים לקטגוריות

אף שהמוצרים חולקו לקטגוריות כאמור בטבלה לקמן, למעשה התברר שרוב הרכיבים שהוגדרו 'אינן תלויי שהות'. אמנם אינם רכיבים יומיים, אך, ליחס זמני השהות יש השפעה רבה עליהם.

בחישובים לעיל, הישבנו את 'תלויי השהות' לפי ימים ואת 'אינן תלויי שהות' לפי אחוזים של יחסי זמני השהות בין ההורים.

מוצו	ShemMuzar	סיווג מזונות
300	לחם, דגנים ומוצרי בצק	תלוי שהות
301	שמנים צמחיים ומוצריהם	תלוי שהות
302	בשר ועופות	תלוי שהות
303	דגים	תלוי שהות
304	חלב ומוצריו, ביצים	תלוי שהות
305	סוכר ומוצריו	תלוי שהות
306	משקאות קלים	תלוי שהות
307	משקאות אלכוהוליים	תלוי שהות
308	ארוחות מחוץ לבית	תלוי שהות
309	מוצרי מזון שונים	תלוי שהות
311	תפוחי אדמה ובטטות	תלוי שהות
312	ירקות טריים	תלוי שהות
313	פירות טריים	תלוי שהות
314	ירקות קפואים	תלוי שהות
315	ירקות כבושים ומשמרים	תלוי שהות
316	פירות משומרים וקפואים	תלוי שהות
317	פירות יבשים	תלוי שהות
318	מיצי פירות טבעיים	תלוי שהות
321	מיסים ממשלתיים	מדור
322	שכר דירה חדשי	מדור
323	צריכת דיוור "בעין"	מדור
324	הוצאות דיוור אחרות	מדור
331	מים	תלוי שהות
332	חשמל, גז ודלק לבית	תלוי שהות
333	תחזוקה ושיפור הבית	אינן תלויות שהות
334	עזרה בבית	אינן תלויות שהות
335	צרכי משק בית שונים	תלוי שהות
336	מיסים עירוניים (ארנונה)	אינן תלויות שהות
341	ריהוט	אינן תלויות שהות
342	ציוד חשמלי לבית	אינן תלויות שהות
343	ציוד לא חשמלי	אינן תלויות שהות
344	כלי מיטה ומגבות	אינן תלויות שהות
345	חפצי קישוט לבית	אינן תלויות שהות
351	הלבשה עליונה לגברים	אינן תלויות שהות
352	הלבשה עליונה לנשים	אינן תלויות שהות
353	הלבשה עליונה לילדים ותינוקות	אינן תלויות שהות
354	לבנים, בגדי שינה וגרביים	אינן תלויות שהות
355	צרכי הלבשה שונים	אינן תלויות שהות
356	תפירה, אריגים וחומרי עזר	אינן תלויות שהות
357	ניקוי וכביסה מחוץ לבית	אינן תלויות שהות
358	הנעלה	אינן תלויות שהות
359	הלבשה עליונה ב.צ.נ.	אינן תלויות שהות
361	ביטוח בריאות	אינן תלויות שהות
362	ריפוי שיניים	לא כלול-מחציות
363	הוצאות על שירותי בריאות	לא כלול-מחציות
364	הוצאות אחרות לבריאות	לא כלול-מחציות
371	שירותי חינוך	לא כלול-מחציות
372	עיתונים, ספרים ומכשירי כתיבה	אינן תלויות שהות
373	מופעי תרבות, ספורט ובידור	לא כלול-מחציות
374	הבראה, נפש וטוילים	לא כלול-מחציות
375	מוצרי תרבות ובידור בני-קיימא	אינן תלויות שהות
376	תחביבים, ציוד ספורט ומחנאות	אינן תלויות שהות
377	קנייה ואחזקת יחידת נפש	אינן תלויות שהות
378	מחשב, אינטרנט ומוצריהם	אינן תלויות שהות
381	נסיעה בתחבורה ציבורית	אינן תלויות שהות
382	נסיעה לחוץ לארץ	לא כלול-מחציות
383	הוצאות לכלי רכב	אינן תלויות שהות
384	הוצאות אחרות	אינן תלויות שהות
385	דואר, טלפון ותקשורת	אינן תלויות שהות
391	סיגריות, טבק וצורכי עישון	לא נכלל
392	שירותים - אישיים וקוסמטיקה	אינן תלויות שהות
393	מוצרים - אישיים וקוסמטיקה	תלוי שהות
394	שירותים משפטיים ואחרים	אינן תלויות שהות
395	תכשירים ושעונים אישיים	אינן תלויות שהות
396	ארנקים, תיקים, מזוודות וכד'	אינן תלויות שהות
397	מיסי ארגון ותרומות	אינן תלויות שהות
398	הוצאות ב.צ.נ.	אינן תלויות שהות

נספח 2 – המחשת הפערים בין בית האם לבית האב לפי הפסיקה המקובלת

בבתי המשפט ובתי הדין נהוגה עפ"י פרקטיקה פסיקתית של חיוב האבא בדמי מזונות לפי סכום מזונות לכל ילד שהוא סכום קבוע פחות או יותר בתוספת חיוב להשתתפות בהוצאות המדור ואחזקת המדור שהאם מוציאה.

הסכום למזונות נע בסביבות 1,200-1,500 ₪ לילד כשסכום המינימום על פי רוב יתחייב אפילו אבא שאינו עשיר במיוחד.

במאמר זה, ברצוני להציב את המספרים באופן מתמטי פשוט, בטבלאות מסודרות, ע"מ לבחון מהו המצב שנוצר בפועל בעקבות פסיקת המזונות בהתחשב בהכנסות הצדדים בכלל והאב בפרט.

נציב רק את המספרים המוחלטים ולא את הסכומים המשתנים המופיעים בד"כ בשורה אחת הנקראת "מחציות" דהיינו הוצאות חינוך והוצאות בריאות חריגות [יש לשים לב שמחציות החינוך יכולות להגיע לכדי סכום נכבד ביותר].

בטבלה מס' 1 נציב את הסכום שמחייבים את האבא להעביר לאמא בילד אחד, שני ילדים וכן הלאה עד שישה ילדים.

בטבלה מס' 2 נפחית את הסכום שהאב מעביר לאם מהמשכורת שלו [נטו] ונוסיף סכום זה להכנסותיה של האם [משכורת האם + קצבת ילדים]. התוצאה תסומן בצבע ירוק כאשר הינה מעל האפס [דהיינו, פלוס בבנק], ואילו כאשר התוצאה הינה מינוס בבנק תסומן בצבע אדום בסימון מינוס (-).

במידה וע"פ כללי משרדי הממשלה האם זכאית לסיוע בשכ"ד נכתוב את סך הכנסותיה בצבע כחול מתחת לצבע הירוק.

בטבלה זו ולצורך ההמחשה והדוגמא הנחנו שההורים משתכרים במשכורת דומה.

בשורה הראשונה בטבלה מדובר על הורים המשתכרים בשכר מינימום (37% מציבור העובדים), בשורה השנייה הורים המשתכרים שכר חציוני (13% מהעובדים) ובשורה השלישית הורים בעלי שכר ממוצע (פחות מ-1/3 בעלי המשכורת בישראל).

בשורה האחרונה כתבנו את הפער שנוצר בין הכנסות ההורים לאחר שהאב שילם דמי מזונות לאם.

בטבלה מס' 3 נפחית את ההוצאות הבסיסיות של כל הורה לצורך שכירות דירה ואחזקתה, ולהוצאות רכב ונראה כמה נשאר לכל הורה לצורך קניית מזון ובגדים, "מחציות" וחינוך המוטלים עליהם, ושאר צרכים.

בטבלה מס' 4 נעשה סימולציה למקרה בו האם משתכרת בשכר מינימום בלבד ואילו האב משתכר שכר חציוני [שורה שניה] או ממוצע [שורה שלישית], דהיינו, ששכרו גבוה משמעותית מזה של האם.

בטבלאות מס' 5-7 ננסה להציע מודל מאוזן יותר לחלוקת המשאבים שנשארו בידי ההורים לאחר שנפחית את הוצאות הבסיס שלהם לצורך עצמם, כולל מדור ואחזקתו ודמי מחייה וכלכלה מינימאליים ביותר [הנחתי שאשה זקוקה לכלכלתה האישית יותר מהגבר, שיכול להסתפק במדור מצומצם יותר, וכן בעלויות מזון וביגוד מצומצמות יותר (כמובן ניתן לחלוק על הנחה זו)] את היתרה שנשארה נחייב את ההורים להשתמש בה לצורך כלכלת הקטינים ונחשב כמה שקלים ליום יש בידי הורים בכדי לזון את הקטינים ונחלק לפי מספר הימים שכל הורה מחזיק בקטינים.

בטבלה מס' 5 נעשה סימולציה, תוך הנחה הלכתית שאיננה מחייבת את האם בכלכלת הקטינים אלא רק את האב לבדו.

בטבלה מס' 6 נעשתה סימולציה בהנחה שההורים שווים במשכורתם.

בטבלה מס' 7 נעשתה סימולציה באופן ששכר האם עומד על שכר מינימום בלבד גם כשהאב משתכר יותר ממנה.

טבלאות לפי הנהוג כיום בהרכבים רבים בבתי הדין ובתי המשפט.

הנחות עבודה –

- במקרה של הסדרי שהות נורמטיביים, שני לילות וסופ"ש לסירוגין אצל האב, דמי מזונות ברף הנמוך המקובלים לילד הינם **1,100** ₪, מ-4 ילדים **1,000** לכל ילד ומ-6 ילדים **900** לכל ילד. [כמובן שיש הרכבים המחייבים 1,300-1,600 ₪ והסכום יעודכן בהתאם].
- דמי מדור ואחזקתו – 30% לילד אחד, 40% לשני ילדים, 50% לשלושה ילדים ומעלה.
- דמי אחזקת מדור, **ע"פ נתוני הלמ"ס** האם מוציאה כ-600 ₪ לחודש לאחר הנחה בארנונה, בעוד לאב אין הנחה ומוציא כ-750 ₪ בשביל עצמו כולל ארנונה ומיסים.
- ע"פ נתוני הלמ"ס שכר דירה ממוצע עומד בסך 3,500 ₪ לדירת 3 חדרים ו-4,000 ₪ לדירת 4 חדרים [ל4 ילדים ומעלה].

(א1)

בטבלה מס' 1 נציב את הסכום שמקובל ברוב בתי הדין והמשפט לחייב את האבא להעביר לאמא בילד אחד, שני ילדים וכן הלאה עד 6 ילדים.

הסבר	6 ילדים	5 ילדים	4 ילדים	3 ילדים	2 ילדים	ילד אחד	
דמי מזונות כלכלה ביגוד וצרכים בסיסיים	5,400	5,000	4,000	3,300	2,200	1,100	דמי מזונות
דמי מדור אחוז משכר הדירה של האם	2,000	2,000	2,000	1,750	1,400	1,050	דמי מדור
דמי אחזקת מדור אחוז מעלות המדור	300	300	300	300	250	200	דמי אחזקת מדור
סה"כ המרכיבים הנ"ל	7,700	7,300	6,300	5,350	3,850	2,350	סה"כ מעביר הגרוש לחשבון הבנק של הגרושה

(א2)

בטבלה מספר 2 נפחית את הסכום שהאב מעביר לאם מהמשכורת שלו [נטו] ונוסיף סכום זה להכנסותיה של האם [משכורת האם +קצבת ילדים]. התוצאה תסומן **בצבע ירוק** כאשר הינה מעל האפס [דהיינו פלוס בבנק], ואילו כאשר התוצאה הינה מינוס בבנק, התוצאה תסומן **בצבע אדום** בסימון **מינוס (-)**.

במידה וע"פ כללי משרדי הממשלה האם זכאית לסיוע בשכ"ד נכתוב את סך הכנסותיה **בצבע כחול** מתחת **לצבע הירוק**.

בטבלה זו, ולצורך ההמחשה והדוגמא, הנחנו שההורים משתכרים בשכר שווה.

בשורה הראשונה בטבלה מדובר על הורים המשתכרים בשכר מינימום, 4,800 ₪ נטו (37% מציבור העובדים), בשורה השנייה הורים המשתכרים שכר חציוני, 6,500 ₪ נטו (13% מהעובדים) ובשורה השלישית הורים בעלי שכר ממוצע, 8,800 ₪ נטו (פחות מ1/3 בעלי המשכורת בישראל).

בשורה האחרונה כתבנו את **הפער** שנוצר בין הכנסות ההורים לאחר שהאב שילם דמי מזונות לאם.

ובכן, לאחר שהאב העביר לאם את דמי המזונות שנפסקו לו, כמה נשאר לאב לחודש למחייתו שלו ולכלכלת ילדיו כשהם אצלו וכמה יש לאם, דהיינו מהו הסכום נטו בבנק שכל אחד מההורים מתחיל בו את החודש.

וזאת, לאחר שהוספנו לאם את הסכום הישיר, שהאב מעביר לה, וכן הוספנו קצבת ילדים בסך 200 ₪ לילד שאם חד הורית מקבלת.

האם זכאית בנוסף להכנסתה [כל עוד הינה משתכרת פחות מ-8,000 ₪ ברוטו] ובנוסף לדמי המזונות, לסיוע בשכ"ד בסך 1,170 ₪ [930 כשמשתכרת עד 10,000 ברוטו][עד 3 ילדים] ו-1,470 ₪ [4 ילדים ומעלה], [930 במשכורת שעד 10,000 ברוטו] וכן 200 ₪ לילד קצבת ילדים. הוספנו את הסכומים הנ"ל להכנסת האם בכחול.

טבלה מספר 2

6 ילדים		5 ילדים		4 ילדים		3 ילדים		2 ילדים		ילד אחד		משכורת הורים
אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	
14,300	-3,500	13,600	-3,000	12,300	-1,900	11,050	-850	9,050	950	7,350	2,750	שכר מיני נטו 4,800
15,770		15,070		13,770		12,220		10,220		8,520		
16,000	-1,800	15,300	-1,300	14,000	-200	12,750	550	10,950	2,450	9,150	4,350	שכר חציוני נטו 6,500
17,470		16,770		15,470		13,920		12,120		10,320		
18,300	500	17,600	1,000	16,300	2,100	15,050	2,850	13,250	4,750	11,450	6,650	שכר ממוצע נטו 8,800
												הפער לטובת האם
17,800		16,600		14,200		12,200		8,700		5,000-6,000		

הפער גדל בעוד 1,100-2,000 ₪ באמצעות סיוע לשכ"ד שהאם מקבלת ועוד הטבות.

א(3)

בטבלה מס' 3 נפחית את ההוצאות הבסיסיות של כל הורה לצורך שכירות דירה ואחזקתה, ולהוצאות רכב ונראה כמה נשאר לכל הורה לצורך קניית מזון ובגדים, חינוך ושאר צרכים.

לפיכך, מהיתרה בתחילת החודש של כ"א מההורים נפחית את ההוצאות ההכרחיות, שכ"א מההורים מוציא, לצורך קורת גג [שכר דירה ואחזקתה] ואחזקת רכב מינימאלית, עוד לפני שקנה פרוסת לחם לאכול או בגד ללבוש.

[אנו נראה כי לאב אין שום יכולת מחיה לעצמו וכ"ש לקטינים כמעט בכל רמת שכר.]

בהנחה ששכר דירה עומד על 2,500 ₪ [נתוני למ"ס].

ובהנחה שאחזקת מדור ע"פ נתוני הלמ"ס, מוערכת ב 750 ₪ [ארנונה, גז, חשמל, מים וועד בית][יש לשים לב שהאם זכאית להנחות גדולות בארנונה מים וחשמל][סקר הוצאות משקי בית 2016].

הנחנו ששני ההורים זקוקים לרכב בשביל לצאת לעבוד ולשנע את הקטינים מבית לבית וזאת בעלות מינימאלית של כ-1,000 ₪ לחודש.

מסקנה - כל אחד מההורים זקוק, לפני כלכלה וביגוד, לסכום מיני של $4,250 = 2,500 + 1,000 + 750$ ₪ [שכ"ד, רכב ואחזקת מדור].

ובכן, כמה נשאר לכ"א מההורים לכלכלתו וכלכלת הקטינים בזמן שהותם אצלו, לאחר ניקוי 5,250 ₪ עלות חודשית בסיסית.

{כאמור, האם זכאית בנוסף להכנסתה [כל עוד הינה משתכרת פחות מ-8,000 ₪ ברוטו] ולדמי המזונות לסיוע בשכ"ד בסך 1,170 ₪ [930 כשמשתכרת עד 10,000 ברוטו][עד 3 ילדים] ו-1,470 ₪ [4 ילדים ומעלה], [930 במשכורת שעד 10,000 ברוטו] וכן 200 ₪ לילד קצב ילדים. הוספנו את הסכומים הנ"ל להכנסת האם בכחול.}

טבלה מספר 3

6 ילדים		5 ילדים		4 ילדים		3 ילדים		2 ילדים		ילד אחד		משכורת הורים
אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	
10,050	-7,750	9,350	-7,250	8,050	-6,150	6,800	-5,100	4,800	-3,300	3,100	-1,500	שכר מיני נטו 4,800
11,520		10,820		9,520		7,970		5,970		4,270		
11,750	-6,050	11,050	-5,550	9,750	-4,450	8,500	-3,700	6,700	-1,800	4,900	100	שכר חציוני נטו 6,500
13,220		12,520		11,220		9,670		7,870		6,070		
14,050	-3,750	13,350	-3,250	12,050	-2,150	10,800	-1,400	9,000	500	7,200	2,400	שכר ממוצע נטו 8,800
17,800		16,600		14,200		12,200		8,700		5,000-6,000		הפער לטובת האם

לאחר שחישבנו את הפער בין הבתים אנחנו רואים שכשהורים משתכרים באופן שווה, הפסיקה המקובלת יוצרת פער עצום בין שני הבתים [בירוק] וכשמוסיפים אפילו רק את ההטבות שהאם זכאית הפער גדל אף יותר [בכחול], כשלו רוב האב מעביר את כל משכורתו והרבה מעבר לכך לאם.

א(4)

בטבלה מס' 4 נעשה סימולציה למקרה בו האם משתכרת בשכר מינימום בלבד ואילו האב משתכר שכר חציוני [שורה שניה] או ממוצע [שורה שלישית], דהיינו, ששכרו גבוה משמעותית מזה של האם.

טבלה זו הינה לדוגמא, במקרה שהכנסת האשה עומדת על סך **4,800** ₪ בלבד [שכר מינימום נטו].

ובכן, כמה נשאר לכ"א מההורים לכלכלתו וכלכלת הקטינים בזמן שהותם אצלו, לאחר ניקוי 5,250 ₪ עלות חודשית בסיסית.

טבלה מספר 4

6 ילדים		5 ילדים		4 ילדים		3 ילדים		2 ילדים		ילד אחד		משכורת הורים
אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	אם	אב	
10,050	-7,750	9,350	-7,250	8,050	-6,150	6,800	-5,100	4,800	-3,300	3,100	-1,500	שכר מיני נטו 4,800
11,520		10,820		9,520		7,970		5,970		4,270		
10,050	-6,050	9,350	-5,550	8,050	-4,450	6,800	-3,700	4,800	-1,800	3,100	100	שכר חציוני נטו 6,500
11,520		10,820		9,520		7,970		5,970		4,270		
10,050	-3,750	9,350	-3,250	8,050	-2,150	6,800	-1,400	4,800	500	3,100	2,400	שכר ממוצע נטו 8,800
11,520		10,820		9,520		7,970		5,970		4,270		
17,800-13800		16,600-12,600		14,200-10,200		12,200-8,500		8,700-5,500		5,000-1,000		הפער לטובת האם

אנו רואים כי הפער הינו עצום אפילו כשהאב מרוויח היטב, שכר ממוצע, והאם מרוויחה רק שכר מינימום.

דבר נוסף עולה, שחוץ מאב המשתכר שכר ממוצע ויש לו רק ילד אחד, לאף אב בישראל אין יכולת מחיה כלל ולא נותר לו כסף לא לאוכל ולא לבגדים ולא לשום צורך שהוא, וזה עוד לפני שחייבנו אותו במחציות חינוך וחריגות, הרי מצבו נהיה בלתי אפשרי לחלוטין אפילו אם משתכר היטב ויש לו רק ילד אחד. [יש לשים לב שמחציות החינוך אף הן יכולות להגיע לכדי סכום נכבד ביותר].

נספח 3 – חישוב לפי רשימת מוצרים

ערכנו רשימת מוצרים הנצרכים לקטינים, לדעתנו, למען איכות הבדיקה ומקצועיותה נזקקתי ל-2 אתרים מקצועיים, בהם שותפים רופאי ילדים ותזונאיות מקצועיות ובהם מפורט לפי גילאים מהם המזונות המומלצים לכל קטין לפי גילאים בחלוקה לאבות המזון השונים, פחמימות, חלבונים, שמנים ויטמינים פירות וירקות ועוד⁴¹.

מבחינת ההלכה היהודית, הדרך שתוצע לקמן הינה הדרך הנכונה יותר לחיוב האב, וכך, נהגו רבותינו הדיינים מקדמא דנא, טרם התפשטות דרך הפסיקה של בתי המשפט בקרב דייני ביה"ד הרבני.

ולהלן ההמלצות:

ראשית, נקבע אינדקס מנות [לפי רשימת המוצרים והכמות המוגדרת ומומלצת כמנה מספקת מכל מוצר וכן מחירים לכל מנה ומנה לפי ערך השוק במכולת שכונתית לא יקרה ולא זולה].

מנת פחמימות - פרוסת לחם = 28 אגורות [בכ"כ 25 פרוסות ועלותו 7 ש"ח, עלות פרוסת לחם מלא 44 אג']; כוס דגנים - 1 ש"ח [50 גר' קורנפלקס]; תפוח אדמה בינוני = 0.75 ש"ח [150 גרם לפי מחיר של 5 ש"ח לקילו]; מנת קוסקוס/אורז/פסטה מוכן - 0.5 ש"ח.

מנת חלבונים - 70 ג' חזה עוף = 1.75 ש"ח [לפי 25 ש"ח לקילו]; 70 גרם דג סול = 1.75 ש"ח [כנ"ל]; 2 נקניקיות טבעול = 1.6 ש"ח; 1 ביצה = 1 ש"ח [לפי מחיר של 30 ש"ח לתבנית של 30]; 1 כוס קטניות = 1 ש"ח [לפי 10 ש"ח לחבילה של ק"ג].

מנת מוצרי חלב - 1 כוס חלב (200 סמ"ק) = 1 ש"ח; פרוסת גבינה צהובה - 1.2 ש"ח; לבן = 1.4 ש"ח.

מנת ירקות - 120 גרם ירק = 60 אג' [עגבנייה, מלפפון, גזר – לפי מחיר ממוצע של 5 ש"ח לק"ג].

מנת פרי - 120 גר' פרי = 1.2 ש"ח [משקל ממוצע של תפוח, אפרסק נקטרינה וכד' ולפי מחיר של 10 ש"ח לק"ג].

תחליפי חלב [המלצות חברת "מטרנה"] [לתינוקות יונקים] [עד גיל שנה] - 16 כפות מטרנה, עלות כף מטרנה 0.65 אג' = 10 ש"ח ליום; טיטולים – כ-3 ש"ח ליום.

טבלת תפריט יומי מומלץ [לפי גילאים]

גיל הילד	פחמימות מס' מנות מומלץ ליום	מחיר למנה	סה"כ ליום	חלבונים מס' מנות מומלץ ליום	מחיר למנה	סה"כ ליום	מוצרי חלב מס' מנות מומלץ ליום	מחיר למנה	סה"כ ליום
2-3	4	1+0.5+0.6	2 ש"ח	1.5	בין 1 ל-2 ש"ח	2.5 ש"ח	2	1	2
4-6	כנ"ל	כנ"ל	2 ש"ח	כנ"ל	כנ"ל	2.5 ש"ח	3	1	3 ש"ח
6-12	8	5 פרוסות – 1.5 ש"ח דגנים, תפוז"א, קוסקוס	3.5 ש"ח	3	בין 1 ל-2 ש"ח	4 ש"ח	2	1	2
13-14	6	4 פרוסות – 1.2 ש"ח דגנים, תפוז"א, קוסקוס	3	2.5	כנ"ל	4 ש"ח	3.5	1	3.5
14-18	7	4 פרוסות – 1.5 ש"ח דגנים, תפוז"א, קוסקוס	3.5 ש"ח	כנ"ל	כנ"ל	4 ש"ח	כנ"ל	כנ"ל	3.5

⁴¹ [תפריט 2-3, תפריט 4-8, תפריט מומלץ לילדים 6-12, תפריט 12-13, תפריט 14-18]

גיל הילד	ירקות מס' מנות מומלץ ליום	מחיר למנה	סה"כ ליום	פירות מס' מנות מומלץ ליום	מחיר למנה	סה"כ ליום	שמנים מס' מנות מומלץ ליום	מחיר למנה	סה"כ ליום	סה"כ ליום [כולל כל המוצרים]
2-3	3	0.6	1.8	2	1.2	2.4				10.7 ש"ח
4-6	3	0.6	1.8	2	1.2	2.4	2	0.5	1	12.7 ש"ח
6-12	4	0.6	2.4	2	1.2	2.4				14.3 ש"ח
13-14	5	0.6	3	2	1.2	2.4				15.9 ש"ח
14-18	5.5	0.6	3.3	2	1.2	2.4				16.7 ש"ח
ממוצע רב גילאי										14.06

הנה כי כן לאחר מסע ארוך של שקלול מנות המזון המומלצות ע"י גורמי המקצוע הגענו לאותה מסקנה, והיא כי **עלות המזון לילד בממוצע הינה כ-14 ש"ח ליום.**

לפיכך, עבור מזונות [דהיינו, אוכל] ישלם האב לאם על כל יום שהות 14 ש"ח ובחישוב חודשי $14 * 16 = 224$ ש"ח.

לאחר שבדקנו היטב את נושא המזון נותר לנו לכמת ולתמחר את שאר מוצרי הצריכה החודשיים.

הסעיף המרכזי הינו, **הלבשה והנעלה**, להערכתנו, בחישוב שנתי אלו צרכיו של ילד ממוצע המתומחרים לפי האתר הקניות האינטרנטי "נקסט" [next].

- 5 זוגות מכנסיים – $5 * 40 = 200$ ש"ח.
- 10 חולצות – $10 * 25 = 250$ ש"ח.
- לבנים [גופיות ותחתונים] – 80 ש"ח.
- גרביים – 30 ש"ח.
- מעיל – 100 ש"ח.
- סוודר – 50 ש"ח.
- נעליים וסנדלים [סה"כ 3 זוגות לשנה] – 600 ש"ח.

סה"כ לשנה - 1,310 ש"ח, ובתמחור חודשי - **110 ש"ח לחודש.**

מוצרי צריכה והיגיינה

- שמפו אחד לחודשיים = 5 ש"ח לחודש.
- נייר טואלט 0.5 גליל ליום [סה"כ כ-8 גלילים לחודש] = 7 ש"ח.
- מוצרי ניקיון, נוזל כלים וכדו' - 2 ש"ח.
- משחת שיניים ומברשת - 3 ש"ח.
- כלי אוכל + גז לבישול + שמן + מים – 15 ש"ח.

סה"כ לסעיף זה – כ-35 ש"ח לחודש.

***לנערות יש להוסיף 20 ש"ח על מוצרי היגיינה נשית.**

הוצאות רפואה

- שב"ן – 20 ₪.
- תרופות ח"פ – 20 ₪.

סה"כ 40 ₪.

צעצועים – 240 ₪ לשנה, 20 ₪ לחודש.**תקשורת** - 25 ₪ לחודש.**סך הכל**, לכלל מוצרי הצריכה, הלבשה והנעלה, היגיינה והוצאות רפואיות הכלולות בסל הבריאות – 230 ₪ לחודש.היוצא לנו מכל החישובים הנ"ל כי עלות חודש מלא של שהות אצל האם ללא אף יום שהות אצל האב הינה $30 \times 14 + 230 = 650$ ₪. דהיינו, כ-21.6 ש"ח ליום, כולל הכל.

ובפועל, על כל יום שהות אצל האב, יש להפחית 14 ₪ כנגד דמי האוכל בלבד.

לפיכך בהסדרי שהות נורמטיביים, בהם הקטינים 17 יום אצל האם, 13 יום אצל האב, האב חייב לשלם דמי מזונות $17 \times 14 + 230 = 468$ ₪.למען הסדר הטוב, ולצורך הוצאות לא צפויות, או בשביל שהילד יוכל מפעם לפעם לצאת לפיצה או פלאפל, שווארמה וכד' **ממתקים ופינוקים**, וכן לצורך נסיעות בתחבורה ציבורית וכדו', צעצועים, מתנות ועוד, ניתן לחייב את האב ב-500 ₪.

בנוסף לחיוב זה של 500 ₪ לילד יש להוסיף דמי מדור ואחזקת מדור כפי שראינו בפרק "פעמונים".

אחזקת מדור כ 60 ₪.

דמי מדור – ילד ראשון – 573 ₪, ילד שני – 135 ₪, 3 ילדים ומעלה – אין דמי מדור, בהנחה שהאם מקבלת סיוע לשכ"ד, ככל, ואינה מקבלת סיוע לא תעלה התוספת על 135 ₪ לכל ילד נוסף.

הוצאה על דירה בשכירות לאימהות חד הוריות יהודיות עם ילדים ובודדות ללא ילדים, סקר הוצאות משק הבית 2017				
בודדות ללא ילדים	עם ילד 1	עם 2 ילדים	עם 3 ילדים ומעלה	
2.5	3.1	3.5	3.3	מספר חדרים בדירה בשכירות
2,668	3,241	3,376	2,430	הוצאה חודשית לשכר דירה
0	573	708	-238	סך כל התוספת עבור כל הילדים

לחלופין, ככל והאם אינה מקבלת סיוע לשכר דירה יש להוסיף דמי מדור לפי העלויות המופיעות בלוחות הלמס או בנק ישראל 200-300 ₪ לילד.

לסיכום: דמי מזונות + מדור + אחזקת מדור = 850 ₪.

[בזמני שהות 6:8 ל 14 יום, ככל וזמני השהות שונים יש להפחית/להוסיף 14 ₪ לכל יום בהתאמה].

נספח 4 – פעמונים – הוצאות אחזקת מדור

להלן לוחות הוצאות עבור אחזקת מדור כולל תקשורת (הלוחות הינם המשך למופיע בפרק "פעמונים").

לוח מספר 6(ג) - אחזקת מדור, הוצאות בפועל עבור כל המשפחה.

זוג עם ילדים – ממוצע חודשי לאורך שנה 1400 משפחות							
תקשורת	אחזקת בית	טלפון נייד	טלפון נייה	גז	חשמל	מים וביוב	סעיפי הוצאה מס' נפשות
266	553	128	138	57	396	100	זוג
261	584	142	119	75	380	129	3
258	666	158	100	70	448	148	4
281	787	183	98	79	537	171	5
360	896	197	163	90	612	194	6
279	851	210	69	115	567	169	7
255	890	145	110	99	608	183	8

לוח מספר 6(ד) – אחזקת מדור, תוספת הוצאות בפועל עבור כל ילד במשפחה.

זוג עם ילדים – ממוצע חודשי לאורך שנה 1400 משפחות, תוספת עבור הילד				
ממוצע פר ילד תקשורת	ממוצע פר ילד אחזקת בית	תוספת תקשורת	תוספת אחזקת בית	סעיפי הוצאה מס' נפשות
				2 (זוג)
5	31	5	31	3
-4	56.5	-8	113	4
5	78	15	234	5
23.5	85.75	94	343	6
2.6	59.6	13	298	7
-2	56.1	-11	337	8
5	61.1			ממוצע כולל

תוספת ממוצע לילד עבור חשמל מים גז וביוב כ-60 ש"ח ועבור תקשורת כ-5 ש"ח.

לוח מספר 6(ה) - אחזקת מדור, הוצאות בפועל עבור כל המשפחה, במשפחה חד הורית [גרושה/אלמנה]

תקשורת	אחזקת בית	טלפון נייד	טלפון נייה	גז	חשמל	מים וביוב	סעיפי הוצאה סה"כ למשק בית מס' נפשות
265	446	85	180	46	320	80	גרושה/אלמנה
255	487	137	118	46	334	107	2
242	573	150	92	65	379	129	3
270	661	192	78	71	448	142	4
207	737	87	120	63	505	169	5

לוח מספר 6(ו) - אחזקת מדור, תוספת הוצאות בפועל עבור כל ילד במשפחה, במשפחה חד הורית [גרושה/אלמנה].

ממוצע תקשורת	ממוצע לילד אחזקת בית	תוספת תקשורת	תוספת אחזקת בית	סעיפי הוצאה מס' נפשות
				גרושה/אלמנה
-10	41	-10	41	2
-11.5	63.5	-23	127	3
2	71.6	5	215	4
-14.5	72.75	-58	291	5
	62.21			סה"כ ממוצע

תוספת ממוצעת לילד עבור חשמל מים גז וביוב כ-62.21 ש"ח ועבור תקשורת אין תוספת.

נספח 5 – טבלת השוואה בין השיטות

לצורך הדוגמא נניח זוג ששכר האב הינו 5000-7000 ₪ נטו [שכר מינימום- שכר חציוני], האם איננה משתכרת כלל, כך שסך הכנסות משק הבית הינם 5000-7000 ₪, לזוג ילד אחד או 3 ילדים, כמה יוציאו על הוצאותיהם מדי חודש, עבור חודש מלא על כל ההוצאות [כולל מזון, הלבשה, מדור ואחזקתו, רכב, תקשורת חינוך, בריאות, פנאי ובילויים].

הטבלה הבאה מציגה השוואה בין השיטות בין משקי בית השייכים לעשירון 1 [הכנסה חודשית נטו] 5000-9000 ₪ [תלוי במס' הנפשות].

בטור 1 ו2 - הסכומים כוללים את כל ההוצאות לתצרוכת הקיימות, כלל הצריכה, דהיינו, כל המוצרים הקיימים שמשפחה כלשהי צורכת, כולל דיור (שכר דירה או דירה בבעלות) ואחזקת מדור על כלל מרכיביה (ארנונה, ועד בית, חשמל, גז, מים, עוזרת בית, מבשלת, סידור, שיפוצים וכו'), כלל הוצאות מזון, הלבשה, הנעלה, כולל משחקים, שעונים, תיקים ותכשיטים, תספורת וקוסמטיקה ועוד, תקשורת מחשבים ואינטרנט, פלאפונים, משחקי מחשב, רכב (רכישת רכב, ביטוחים וטסטים, תיקונים, דלק ושאר הוצאות רכב, תחבורה ציבורית ומוניות), חינוך (כולל מעונות, גנים, טיולים, חוגים, ציוד לביה"ס, קייטנות, צהרונים ושאר הוצאות חינוך), בריאות ורפואה (כולל הוצאות חריגות, טיפולי שיניים, משקפיים, ניתוחים ואסתטיקה), מוצרים בני קיימא (כולל ריהוט, מוצרי חשמל וכדומה), בילוי, נופש ופנאי (כולל טיולים בארץ ובחו"ל, קולנוע, מוצרי בידור, אירועים משפחתיים, מתנות [למעט סיגריות], שירותים משפטיים, תרומות מיסי ארגון וכו').

בטור 3 ו4 נכללו כל המוצרים שהינם תלויי שהות באופן ישיר, אך לפי הסדרי שהות נורמטיביים של 43-57% מה שיוצר הפחתה של 14% מהסך הכולל [מכיוון שהאב זן את הקטינים בפועל בעין ב-43% מהזמן שהם אצלו].

בטור 5 ו6 הוטל על האב מחצית הוצאות חינוך ובריאות, כמקובל בבית הדין, יש לציין שכיום בביהמ"ש לע"מ מקובל להטיל על ההורים הוצאות אלו בלפי יחסי הכנסותיהם, ומוצרים שאינם תלויי שהות מובהקים הופחתו 25% [הפחתה שאינה מבוססת, אך מקובלת בחלק מפסקי הדין למזונות, בפועל אנו נעדיף להשתמש באלגוריתם שפיתחו קרלינסקי ושראל המהווה כלי מתקדם לשקלול העלויות האמיתיות].

בטור 7 ו8 הופחתו עוד 15% מהסך הכולל, הופחתו מוצרי צריכה הכוללים מסעדות ובתי מלון, טיולים לחו"ל, ביטוחים מעבר לנורמה, עוזרת בית ומבשלת, עיתונים, מוצרי תרבות (כגון, קולנוע, כבלים, חיות מחמד, לוטו וכו'), הוצאות רכישת רכב, ביטוחים, בלאי וירידת ערך, אך, נשארו הוצאות דלק ושמנים לרכב.

כך, שבעבור הסדרי שהות מקובלים ובעבור הפחתת הוצאות עבור הנ"ל הופחת מהסך החודשי 29% בנוסף מקובל בפסיקה להפחית מהוצאות הלבשה והנעלה ואחזקת מדור כ-25%, כך, שיש להפחית עוד קצת.

השוואת דמי עלות גידול ילדים לחודש מלא, לפי זמני שהות, בהתאמה לפסיקה, עם/בלי סעיפי רשות								
כולל הכל חודשי לאחר התאמה נוספת של הפחתת סעיפי רשות (15%) ⁴⁴		כנ"ל ובהתאמה לפסיקה ⁴³		זמני שהות של 43%-57% כמקובל הפחתה של מוצרים תלויי שהות ⁴²		כל ההוצאות כולן לחודש מלא		שיטת המחקר
ילד אחד	3 ילדים	ילד אחד	3 ילדים	ילד אחד	3 ילדים	ילד אחד	3 ילדים	
568 לילד 1,706 לכל השלושה	657	748 לילד 2,245 לכל השלושה	872	785 לילד 2,355 לכל השלושה	933	1,104 לילד 3,313 לכל השלושה	1,287	לשכה מרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס)
598 לילד 1,794 לכל השלושה	778	768 לילד 2,304 לכל השלושה	998	842 לילד 2,526 לכל השלושה	1,010	1,137 לילד 3,411 לכל השלושה	1,189	רשות המיסים
				473 לילד 1,420 לכל השלושה	473	733 לילד 2,200 לכל השלושה	733	בנק ישראל
				470 לילד 1,407 לכל השלושה	548	991 לילד 2,975 לכל השלושה	1,100	קרלינסקי ישראל
279 לילד 837 לכל השלושה	308	358 לילד 1,075 לכל השלושה	396	447 לילד 1,343 לכל השלושה	495	527 לילד 1,581 לכל השלושה	583	קומונור
				1,309 לכל השלושה	617	943.3 לילד 2,830 לכל השלושה	1,331	גרונאו (הכנסה 5,000 ברוטו)
2,166 לילד 6,500 לכל השלושה	2,800	דמי מזונות – 1300 לילד אחד, 3,900 לשלושה ילדים. מדור – 30% לאחד [1200], 50% לשלושה [2,000] אחזקת מדור-300-600 סה"כ – 2,800 לילד אחד 6,500 לשלושה + מחציות חינוך ובריאות						פסיקה מקובלת

⁴² מוצרים תלויי שהות מובהקים מהווים 33% מהסל הכללי, לפיך יש להפחית כ 15% מהסל הכולל בזמני שהות רגילים [43%-57%], כל יום בשבוע הינו שווה ערך ל 4.2% מהסך הכולל, לדוגמא, בנותני הלמ"ס בילד אחד שעלותו לחודש מלא הינה 1240 ש"ח על כל יום בשבוע אצל האב יש להפחית 52 ש"ח.

⁴³ בפסיקה מקובלת לחייב מחצית הוצאות חינוך ובריאות ולהפחית 25% בעבור הוצאות שאינן תלויות שהות במובהק כגון ביגוד וכדומה, בשיטת הלמ"ס הלכנו לפי הנחייתם לחלק את המוצרים תלויי שהות ושאין תלויי שהות ל 30 ולשער כך לפי מספר הימים.

⁴⁴ הופחתו עוד 15% מהסך הכולל, הכוללים מסעדות ובתי מלון, טיולים לחו"ל, ביטוחים מעבר לגורמה, עוזרת בית ומבשלת, עיתונים, מוצרי תרבות כגון קולנוע, כבלים, חיות מחמד, לוטו וכד', הוצאות רכישת רכב, ביטוחים, בלאי וירידת ערך, אך, נשארו הוצאות דלק ושמינים לרכב.

כיום מקובל שזמני השהות מתחלקים בין ההורים בצורה כזו או אחרת, וממילא ברור שהאם אינה מוציאה לבדה על הילד אלא גם האב מוציא על הילד הוצאות **בעין בזמן שהותם אצלו**.

בהנחה שביהמ"ש לע"מ, מחייב את האב לבדו לשאת בהוצאות הילד עד גיל 6. וביה"ד הרבני מחייב אף בגילאים בוגרים יותר, והאב מחייב גם בהוצאות בעין, כשהוא אצלו, ובנוסף עליו לממן את מלוא הוצאותיו אצל האם. הרי שיש להפחית או להוסיף באופן יחסי כמוסבר לעיל.

ואכן במאמר נוסף [טרם פורסם] עובדים קרלינסקי ושראל יחד עם ד"ר יואב מזא"ה על הגדרת עלות מזונות ילדים הנגזרת מהמחקר הנ"ל [טיוטת המאמר "[קביעת דמי מזונות וחלוקתם בין ההורים](#)"].